

E-Identitātes un e-paraksta risinājumu attīstība

Detalizētais projekta apraksts

VAS „Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs”

Satura rādītājs

Satura rādītājs.....	2
Projekta apraksts (kopsavilkums).....	4
Termini un saīsinājumi.....	7
1. Problēmu apraksts	11
1.1. Projekta konteksts	11
1.2. Projekta ietvaros risināmās problēmas	13
2. Projekta mērķi un sasniedzamie rezultāti	17
2.1. Projekta rezultāta rādītāji.....	20
2.2. Rezultāta rādītāju sasniegšanas pasākumi	22
2.3. Riski un atkarības	23
3. Projekta īstenošanas apraksts	26
3.1. Uzticamības pakalpojumu sniedzēja audīts un uzraudzība	27
3.1.1. eIDAS regula – paradigmas maiņa.....	27
3.1.2. Starptautiskie un Latvijas standarti	29
3.1.3. Kvalificētu uzticamības pakalpojumu sniedzēja uzraudzība.....	30
3.1.4. LVRTC - Paaugstinātas drošības kvalificēts uzticamības pakalpojumu sniedzējs.....	30
3.2. Jaunā uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem risinājuma izstrāde	31
3.2.1. Uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem risinājuma platformas augsta līmeņa arhitektūra	32
3.2.2. Uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem risinājuma detalizēta arhitektūra	34
3.2.3. Dati	41
3.2.4. Atpakaļsavietojamība ar esošajiem risinājumiem	42
3.2.5. Mijiedarbība ar pašvaldībām	42
3.3. Jaunās Uzticamības pakalpojumu infrastruktūras platformas eID karšu personalizēšanas komponentes	42
3.4. Tiesiskais regulējums uzticamības pakalpojumu nodrošināšanā eID karšu turētājiem un citos ar projektu saistītos jautājumos	45
4. Projekta ieguldījums SAM rezultātu rādītājos un projekta sociālekonomiskā indikatīvā lietderība.....	48
4.1. Ieguldījums SAM rezultāta rādītāju sasniegšanā.....	48
4.2. Sociālekonomiskais indikatīvais lietderīgums.....	48
5. Projekta darbības, laika plāns un izmaksas	51
5.1. Projekta darbības un to rezultāti	51
5.2. Projekta darbību īstenošanas laika grafiks.....	57

5.3. Projekta izmaksu sadalījums	59
6. Projekta organizācija.....	60

Projekta apraksts (kopsavilkums)

Projekta “E-identitātes un e-paraksta risinājumu attīstība” virsmērķis ir veicināt darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 2.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Nodrošināt publisko datu atkalizmantošanas pieaugumu un efektīvu publiskās pārvaldes un privātā sektora mijiedarbību” sasniegšanu, realizējot pasākumus, kas mazina šķēršļus e-identitātes izmantošanai e-pakalpojumos un droša elektroniskā paraksta lietošanu pilnībā elektroniskos dokumentu aprites procesos.

Projektam izvirzīti šādi mērķi:

M1. Veikt tāda uzticamības pakalpojumu tehnoloģiskā risinājuma eID karšu turētājiem pilnveidošanu, kas ir kvalificējams un atbilst eIDAS prasībām un citiem kvalificētam uzticamības pakalpojumu sniedzējam saistošiem standartiem, lai veiksmīgi realizētu pāreju atbilstoši jaunajam ES regulējumam un no 2017.gada 1.jūlija nodrošinātu eID karšu turētājiem uzticamības pakalpojumus un nacionālās identifikācijas shēmas uzturēšanu;

M2. Paplašināt ar eID kartēm pieejamo pakalpojumu izmantošanas iespējas ar lietotājiem ērtām tehnoloģijām, mobilajām iekārtām;

M3. Izstrādāt ērtu saskarni un rīkus uzticamības pakalpojumu saņemšanai un izmantošanai trešo pušu informācijas sistēmās, izmantojot eID karti;

M4. Realizēt eID karšu personalizēšanas un izsniegšanas infrastruktūras attīstīšanu, lai nodrošinātu nemainīgi augstu pakalpojuma kvalitāti un mazinātu IKT drošības riskus.

Projekta mērķu sasniegšanai ir plānots veikt šādas darbības:

Lai nodrošinātu Projekta mērķu sasniegšanu, nepieciešams:

- veikt uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem risinājuma platformas iegādi, to uzstādīšanu un pielāgošanu;
- izstrādāt eID karšu lietotāju saskarni un rīkus, kas tiešā veidā realizēs uzticamības pamata pakalpojumu (autenticēšanās, e-parakstīšana, e-dokumenta pārbaude, laikzīmogošana) sniegšanu un radīs priekšnosacījumus citu atvasināto servisu attīstīšanai nākotnē;
- veikt kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja dokumentācijas pārstrādi atbilstoši eIDAS;
- veikt eID karšu personalizēšanas un izsniegšanas infrastruktūras atjaunošanai un pilnveidošanai nepieciešamo iekārtu iegādi (atbildīgais PMLP);
- pārbūvēt kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja drošā savienojuma ar PMLP saskarni drošās datu apmaiņas nodrošināšanai (atbildīgais LVRTC);
- veikt eID karšu un sertifikācijas pakalpojumu lietotāju apmierinātības un lietojamības monitoringu.

Projekta rezultāta rādītāji:

	Rezultāta rādītājs	Mērvienība	Sākotnējā vērtība	Sasniedzamā vērtība 2 gadus pēc projekta beigām	Sasniedzamā vērtība 3 gadus pēc projekta beigām
1	Kopējais izlietotais laika zīmogu skaits (ar eID kartēm gada ietvaros)	Gab.	528 836	634 603	740 370
2	Platformas, kas atbalsta eID karšu autentifikāciju un e-parakstītu dokumentu apstrādi (atvērt, pārbaudīt vai parakstīt)	Gab.	2	3	5
3	Unikālie eID kartes turētāji, kuri vēršas klientu atbalsta dienestā (procenti gada ietvaros)	%	45	30	20

Projekta iznākuma rādītāji:

	Iznākuma rādītājs	Mērvienība	Starpvērtība (2 gadi pēc projekta sākuma)	Sasniedzamā vērtība projekta beigās
1	Pilnveidoti darbības procesi	skaits	6	13
2	Ieviesta platforma	skaits	1	1

Projekta kopējais plānotais finansējuma apjoms ir **3 458 142.24 euro**. Projektu plānots īstenot 31 mēnešu laikā no līguma vai vienošanās par projekta īstenošanu noslēgšanas. Izmaksas Projekta ietvaros attīstīto risinājumu uzturēšanai veido eID pamata infrastruktūras uzturēšana (autentifikācijas un droša elektroniskā paraksta sertifikātu nodrošināšana eID kartē), integrācijas risinājumu uzturēšana, attīstība un e-pakalpojumu sniedzēju atbalsts un gala lietotāju dokumentu parakstīšanās un pārbaudes risinājumu uzturēšana, attīstība un lietotāju atbalsts. Kopējās uzturēšanas izmaksas veido 2 299 000 EUR gadā.

Saistība ar iepriekšējā plānošanas perioda projektiem, projekta lietderība un ieguldījums SAM rezultāta rādītājos:

Projekta ietvaros, ņemot vērā optimālo IKT risinājumu dzīvesciklu un nolietojumu, tiks veikta 2007. – 2013. gada ES finanšu plānošanas periodā īstenotā PMLP projekta "Pasu sistēmas un Vienotās migrācijas informācijas sistēmas (VMIS) attīstība elektronisko identifikācijas karšu un elektronisko uzturēšanās atļauju (karšu) izsniegšanai" realizētās eID karšu izsniegšanas (personalizācijas) infrastruktūras atjaunošana un pilnveidošana.

Projekts "E-identitātes un e-paraksta risinājumu attīstība" veicinās darbības programmā "Izaugsme un nodarbinātība" noteiktā SAM "Nodrošināt publisko datu atkalizmantošanas pieaugumu un efektīvu publiskās pārvaldes un privātā sektora mijiedarbību" to mērķu un

iznākuma rādītāju sasniegšanu, kas saistīti ar iedzīvotāju un komersantu izmantoto e-pakalpojumu pieaugumu, jo plānotā tehnoloģiskā platforma un attiecīgie pakalpojumi tiks uzlaboti izmantošanai valsts, pašvaldību institūcijās un privātajā sektorā kā pamats e-pakalpojumu lietotāju elektroniskai autentifikācijai, elektroniskā paraksta radīšanai un dokumentu aizsardzībai (laikzīmogošanai). Arī ērta laika zīmogu iegādes iespēja (pēc tam, kad ir izlietoti piešķirtie 120 bezmaksas laika zīmogi) un plānotā laika zīmoga zemā cena (par pašizmaksu) eID turētājiem varētu palielināt elektronisko dokumentu izmantošanas iespējas.

E-identitātes un e-paraksta risinājuma attīstība privātpersonām – eID karšu turētājiem – padarīs pieejamus e-veselība, e- vēlēšanas, e-adrese, u.c. projektus, kuros e-identitāte pati par sevi nav pakalpojums, bet gan veids, kā saņemt publiskos pakalpojumus.

Projekta rezultāts sniegs ieguldījumu šādu 2.2.1. SAM rezultātu rādītāju sasniegšanā:

- iedzīvotāju īpatsvars, kas izmanto e-pakalpojumus sadarbībai ar valsts un pašvaldību institūcijām;
- komersantu īpatsvars, kas izmanto e-pakalpojumus sadarbībai ar valsts un pašvaldību institūcijām.

E-identitātes un e-paraksta risinājumu attīstības projekts ir vērsts uz kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem platformas izstrādi un piemērošanu eIDAS regulas prasībām. Īstenojot to, radīsies būtiski sociālekonomiskie ieguvumi gan valsts iestādēm, gan sabiedrībai kopumā.

Projektam tika noteikti šādi sociālekonomiskie ieguvumi:

- Palielinoties sabiedrības uzticībai drošai e-videi, palielināsies arī e-pakalpojumu gadījumu skaits un autentifikācijas ar eID kartēm gadījumu skaits. Projekta pārskata periodā, t.i. līdz 2026. gadam, kopējie ieguvumi sasniegs **69.60 milj. EUR** (ietaupījums sabiedrībai, valsts iestādes klātienē apmeklējumu aizstājot ar e-pakalpojumu un iestāžu ietaupījums klātienē klientu apkalpošanā);
- Kopējais ieguvums no centralizētas drošas autentifikācijas platformas eID karšu turētājiem pārskata periodā aprēķināts aptuveni **11.65 milj. EUR** (ietaupījums no izmaksām, kuras rastos sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem, izstrādājot individuālos drošas autentifikācijas risinājumus);
- Ieguvums sabiedrībai no papildus elektroniski parakstītajiem dokumentiem projekta pārskata perioda ietvaros veido **4.60 milj. EUR** (ietaupījums, samazinot papīra dokumentu apriti).

Pēc pilnīgas ieviešanas projekta sociālekonomiskie ieguvumi projekta pārskata perioda ietvaros, t.i. 10 gadu laikā pēc projekta īstenošanas, sasniegs **85.85 milj. EUR**, būtiski pārsniedzot projekta investīcijas (5.58 reizes), kas liecina par projekta augstu pievienoto vērtību un īstenošanas lietderīgumu.

Termini un saīsinājumi

Termins, saīsinājums	Skaidrojums
API	Lietojumprogrammas saskarne (Application Program Interface)
Atkarīgā puse	fiziska vai juridiska persona, kas paļaujas uz elektronisku identifikāciju vai uzticamības pakalpojumu
Autentifikācija	elektronisks process, kas dara iespējamu fiziskas vai juridiskas personas elektronisko identifikāciju vai elektronisko datu izcelsmes un integritātes apstiprināšanu
CA	Sertifikātu izsniegšanas institūcija (Certificate Authority)
CERT	Informācijas tehnoloģiju drošības incidentu novēršanas institūcija
CRL	Bezsaistes sertifikātu pārbaudes pakalpojums (Certificate Revocation List). Atšķirībā no OCSP protokola ļauj veikt sertifikātu pārbaudi arī bezsaistes režīmā, taču pastāv augsts risks, ka no pēdējās informācijas (saraksta) ielādes brīža no USPS portāla ir notikušas izmaiņas par konkrētā (pārbaudāmā) sertifikāta nederīgumu.
EA	Elektroniskās autentifikācijas fāze (electronic authentication phase)
EDL	Elektronisko dokumentu likums
Elektroniskais paraksts	elektroniski dati, kas pievienoti citiem elektroniskajiem datiem vai loģiski saistīti ar tiem un ko parakstītājs izmanto, lai parakstītos
Elektroniskā identifikācija	tādu elektronisku personas identifikācijas datu izmantošanas process, kas unikālā veidā apliecina fiziskās vai juridiskās personas identitāti vai tādas fiziskas personas identitāti, kas pārstāv juridisku personu
Elektroniskā paraksta sertifikāts	elektronisks apliecinājums, kas saista elektroniskā paraksta validācijas datus ar fizisku personu un apliecina vismaz minētās personas vārdu vai pseidonīmu
Elektroniskās identifikācijas līdzekļi	materiāli un/vai nemateriāli elementi, kas ietver personas identifikācijas datus un ko izmanto, lai autentificētos tiešsaistes pakalpojumam
Elektroniskās identifikācijas shēma	elektroniskās identifikācijas sistēma, kurā elektroniskās identifikācijas līdzekļus izsniedz fiziskām vai juridiskām personām vai tādām fiziskām personām, kas pārstāv juridiskas personas
eID karte	eID karte jeb personas apliecība – elektroniskā identifikācijas karte ir personas apliecināšanas dokuments, kuru izsniedz PMLP un ar kuru var apliecināt savu identitāti un tiesisko statusu gan klātienē, gan attālināti – interneta vidē, kā arī veikt dokumentu parakstīšanu ar drošu elektronisko parakstu

Termins, saīsinājums	Skaidrojums
eIDAS, eIDAS regula	Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 910/2014 “Par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK”, 2014. gada 23. jūlijs
eParakstītājs	LVRTC izstrādātā programmatūra elektronisko dokumentu parakstīšanai un pārbaudei. Aktuālā versija projekta apraksta sagatavošanas brīdī – 3.0.
ES	Eiropas Savienība
HSM	Šifrēšanas aparātūra (Hardware Security Module), kas nodrošina šifrēšanas atslēgu aizsardzību
IKT	Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas
IS	Informācijas sistēmas
IVR	Tehnoloģija, kas ar sagatavotu jautājumu - atbilžu palīdzību pāradresē lietotāju (zvanītāju) līdz konkrētā pakalpojuma sniedzējam (Interactive Voice Response)
Kvalificēts elektroniskais paraksts	Elektronisks paraksts, kas atbilst eIDAS regulas 26. pantā izklāstītajām prasībām
Kvalificēts uzticamības pakalpojumu sniedzējs	Atbilstoši eIDAS regulas 3.panta 20. Punktam: “kvalificēts uzticamības pakalpojumu sniedzējs” ir uzticamības pakalpojumu sniedzējs, kas sniedz vienu vai vairākus kvalificētus uzticamības pakalpojumus un kuram uzraudzības iestāde ir piešķirusi kvalificētā statusu
LDAP	Direktoriju vieglpiekļuves protokols (Lightweight Directory Access Protocol)
LVRTC	Valsts akciju sabiedrība „Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs”
MK	Latvijas Republikas Ministru kabinets
OCSP	Tiešsaistes sertifikātu pārbaudes protokols (Online Certificate Status Protocol). Viens no elektronisko sertifikātu derīguma pārbaudes protokoliem.
PADL	Personu apliecinošo dokumentu likums
PADN	Ministru kabineta 2012.gada 21.februāra noteikumu Nr.134 “Personu apliecinošu dokumentu noteikumi”
PCMCIA	Vairāku simtu organizāciju (Personal Computer Memory Card International Association) izveidots standarts kartēm un to interfeisam, ko sauc arī par PC cards.

Termins, saīsinājums	Skaidrojums
PIN	Personas identifikācijas numurs (Personal Identification Number) jeb PIN-kods
PDKUPS	Paaugstinātas drošības kvalificēts uzticamības pakalpojumu sniedzējs
PEPS	Nacionālā datu apmaiņas vārteja (Pan European Proxy Service)
Personas identifikācijas dati	datu kopums, kas ļauj noskaidrot fiziskas vai juridiskas personas identitāti, vai tādas fiziskas personas identitāti, kas pārstāv juridisku personu
PKCS #11	Publiskās atslēgas kriptogrāfijas standarts (Public-Key Cryptography Standarts)
PMLP	Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
Publiskā iestāde	valsts, reģionāla vai pašvaldības iestāde, publisko tiesību subjekts vai apvienība, ko veido viena vai vairākas šādas iestādes vai viens vai vairāki šādi publisko tiesību subjekti, vai privāta vienība, ko pilnvarojusi vismaz viena no minētajām iestādēm, subjektiem vai apvienībām, lai sniegtu publiskus pakalpojumus, darbojoties saskaņā ar šādu pilnvarojumu
RA	Sertifikātu reģistrēšanas institūcija (Registration Authority)
RP	Reģistrēšanās fāze (Registration Phase)
NFC	Bezkontakta datu apmaiņas (Near Field Communication) tehnoloģija, kas nodrošina datu apmaiņu starp karti un iekārtām 13,56MHz frekvencē, izmantojot, piem. ISO/IEC 14443 protokolu.
NIST	ASV Nacionālais standartu un tehnoloģiju institūts (The National Institute of Standards and Technology)
NTP	Precīzā laika apmaiņas protokols tīklā (Network Time Protocol)
SAM	Specifiskais atbalsta mērķis
SAML	Drošības apgalvojumu iezīmēšanas valoda (Security Assertion Markup Language) definē XML bāzētu ietvaru drošības apgalvojumu izveidei un tā apmaiņai starp dalībniekiem. Tas ir standarts, kas nodrošina lietotāju autentifikāciju domēna ietvaros.
SM	Latvijas Republikas Satiksmes ministrija
S/MIME	Publiskās atslēgas infrastruktūras šifrēšanas un parakstīšanas standarts (Secure/Multipurpose Internet Mail Extensions)
SSL	Protokols drošas un privātas saziņas nodrošināšanai internetā (Secure Sockets Layer)

Termins, saīsinājums	Skaidrojums
STORK	ES pārrobežu sadarbības pilotprojekts (Secure idenTity across bORders linKed)
STORK QAA	Autentifikācijas kvalitātes nodrošināšanas (Quality Authentication Assurance) līmenis, kas raksturo vairākus slāņus (līmeņus) atbilstoši zaudējumu ietekmei, kas var rasties personas identitātes apliecināšanas elementu neautorizētas piesavināšanas (zādzības) gadījumā
TSA	Laikzīmogošanas institūcija (Time Stamping Authority)
USB	Ports datu apmaiņai (Universal Serial Bus). Aktuālā versija - 3.1.
USP	Uzticami sertifikācijas pakalpojumi – šobrīd izmantotais termins, kas pēc jaunās eIDAS regulas jāaizstāj ar „ Uzticamības pakalpojumi ”
USPS	Uzticams sertifikācijas pakalpojuma sniedzējs – šobrīd izmantotais termins vai tekstā arī Uzticamības pakalpojumu sniedzējs (eIDAS izpratnē pēc tās stāšanās spēkā)
Uzticamības pakalpojumi	<ul style="list-style-type: none"> • elektroniskais paraksts, elektroniskais zīmogs vai elektroniskais laika zīmogs, elektroniski reģistrēti piegādes pakalpojumi un ar minētajiem pakalpojumiem saistītu sertifikātu radīšana, verifikācija un validācija; vai • tīmekļa vietņu autentifikācijas sertifikātu radīšana, verifikācija un validācija; vai • ar minētajiem pakalpojumiem saistītu elektronisko parakstu, zīmogu vai sertifikātu saglabāšana
VA	Sertifikātu pārbaudes institūcija (Validation Authority)
VARAM	Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VRAA	Valsts reģionālās attīstības aģentūra
VPEST	Valsts Privātais elektronisko sakaru tīkls
WS	Tīmekļa pakalpojums (Web Services)

1. Problēmu apraksts

1.1. Projekta konteksts

LVRTC ir valsts akciju sabiedrība, kas no 2012.gada Latvijas iedzīvotājiem un ārvalstu pilsoņiem eID kartēs un uzturēšanās atļaujās nodrošina drošus elektroniskās identifikācijas un droša elektroniskā paraksta radīšanas līdzekļus (autentifikācijas un parakstīšanās sertifikātus), kā arī sniedz elektronisko dokumentu drošas parakstīšanas - laikzīmogošanas un elektronisko parakstu pārbaudes pakalpojumus atbilstoši valsts noteiktajam deleģējumam un EDL.

Kaut arī sākotnēji LVRTC uzticamu sertifikācijas pakalpojumu sniegšanai bija tikai un vienīgi komerciāls raksturs, šobrīd lielākais apjoms sertifikācijas pakalpojumu ir tie, kas tiek sniegti eID karšu lietotājiem - personas apliecības turētāja elektroniska identitātes apliecināšana un pārbaude, droša elektroniskā paraksta radīšana, kā arī EDL noteikto pienākumu nodrošināšana (laikzīmogošana un elektroniskā paraksta pārbaude).

Līdz šim brīdim un saskaņā ar Ministru kabineta 2008.gada 28.maija sēdes protokollēmumu (Nr.35, 2.§), sākot ar 2009.gada 1.jūniju, USPS Latvijā ir LVRTC. Ar Ministru kabineta 2011.gada 16.augusta rīkojumu Nr.377 "Grozījumi Elektronisko identifikācijas karšu koncepcijā" (turpmāk – Rīkojums) tika noteikts, ka sertifikācijas pakalpojumus personas apliecībā sniedz LVRTC. Ar Rīkojuma 3.punktu PMLP, kas veic eID karšu izgatavošanu un izsniegšanu, saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma 8.panta septīto un 7.¹ daļu tika uzdots noslēgt līgumu ar LVRTC par sertifikācijas pakalpojumu piegādi eID kartes izsniegšanas nodrošināšanai, paredzot, ka līguma darbības termiņš ir pieci gadi. Lai nodrošinātu Rīkojuma, kā arī PADL un PADN izpildi, 2012.gada 2.janvārī starp LVRTC un PMLP tika noslēgts Līgums par sertifikācijas pakalpojumu sniegšanu Nr.2011/39 (turpmāk – Līgums). Līgums paredz, ka PMLP pasūta un LVRTC sniedz sertifikācijas pakalpojumus, lai PMLP nodrošinātu autentifikācijas sertifikātu, parakstīšanas sertifikātu un šifrēšanas sertifikātu iekļaušanu personas apliecībā. Līgums paredz LVRTC nodrošināt personas apliecības turētājam bezmaksas 120 laika zīmogos. Saskaņā ar Līgumu LVRTC sniedz sertifikācijas pakalpojumus PMLP līdz 2016.gada 31.decembrim.

Saskaņā ar 2016. gada 30. augusta Ministru kabineta apstiprināto "Rīkojuma projekts "Grozījumi Elektronisko identifikācijas karšu koncepcijā"" Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei atbilstoši Ministru kabineta atbalstītajam sertifikācijas pakalpojumu finansēšanas risinājumam tika uzdots noslēgt deleģēšanas līgumu ar valsts akciju sabiedrību "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs" par sertifikācijas pakalpojumu piegādi elektronisko identifikācijas karšu (personas apliecību) izsniegšanas nodrošināšanai, paredzot, ka līguma darbības termiņš ir 10 (desmit) gadi.

Viena no Eiropas Savienības un Latvijas prioritātēm ir digitālā vienotā tirgus izveide un administratīvā sloga mazināšana uzņēmējiem un iedzīvotājiem.

eID karte šobrīd ir vienīgais valsts nodrošinātais un kontrolētais rīks valsts sniegto e-pakalpojumu saņemšanai. eID kartes tiek izsniegtas saskaņā ar PADL personām, kuras šo līdzekli brīvprātīgi izvēlējušās kā dokumentu savas personas identitātes apliecināšanai. Saskaņā

ar PADL 5. panta piekto daļu, eID iekļauj informāciju elektroniskā formā, kas nepieciešama personas apliecības turētāja elektroniskai identitātes pārbaudei, kā arī droša elektroniskā paraksta radīšanai. eID ir uzskatāma par derīgu personas identitātes apliecināšanas līdzekli elektronisko pakalpojumu saņemšanai. PADN 11. punktā noteikts, ka eID ir iestrādāts datu nesējs – kontakta mikroshēma, kura atbilst prasībām, kas tiesību aktos noteiktas drošiem elektroniskā paraksta radīšanas līdzekļiem, un kurā personai no 14 gadu vecuma ir iekļauti dati elektroniskā paraksta radīšanai un pārbaudei, kvalificēts elektroniskā paraksta sertifikāts, dati elektroniskai identitātes apliecināšanai un pārbaudei (turpmāk – autentifikācija), autentifikācijas sertifikāts, dati iekļautās informācijas aizsardzībai un automatizētai apstrādei (metadati). Ņemot vērā, ka saskaņā ar Elektronisko dokumentu likuma 3.panta piekto daļu elektronisko dokumentu aprītē starp valsts un pašvaldību iestādēm vai starp šīm iestādēm un fiziskajām un juridiskajām personām elektroniskais dokuments uzskatāms par parakstītu, ja tam ir drošs elektroniskais paraksts un laika zīmogs vai elektroniskais paraksts, ja puses šā panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā rakstveidā vienojušās par elektroniskā dokumenta parakstīšanu ar elektronisko parakstu, lai personas varētu saņemt visus sev pienākošos un normatīvajos aktos noteiktos pakalpojumus LVRTC kā USPS eID kartēs nodrošina laika zīmoga sertifikātus.

Stājusies spēkā Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 910/2014 “Par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK” (turpmāk – eIDAS), kas attiecas gan uz elektroniskiem dokumentiem, gan elektronisko parakstu, gan arī uz elektronisko identifikāciju. eIDAS mērķis ir stiprināt elektronisko darījumu uzticamību iekšējā tirgū, nodrošinot vienotu pamatu drošai elektroniskai mijiedarbībai starp iedzīvotājiem, uzņēmumiem un publiskām iestādēm, tādējādi palielinot publisko un privāto tiesšaistes pakalpojumu, elektronisko darījumu un elektroniskās komercijas efektivitāti. eIDAS nosaka prasības visām dalībvalstīm nodrošināt valsts un pašvaldību elektroniskajiem pakalpojumiem piekļuvi ar jebkurā dalībvalstī izsniegtiem elektroniskās identifikācijas līdzekļiem, ja tie iekļauti eIDAS noteiktajā kopīgajā identifikācijas shēmā un atbilst drošības prasībām, kuras izvirzījusi attiecīgā dalībvalsts saviem sniegtajiem elektroniskajiem pakalpojumiem.

eIDAS atceļ Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības Padomes Direktīvu 1999/93/EK par Kopienas elektronisko parakstu no 2016. gada 1. jūlija.

LVRTC kā USPS ir akreditēts un līdz šim brīdim sniedz sertifikācijas pakalpojumus saskaņā ar Direktīvu 1999/93/EK.

Saskaņā ar 2016. gada 9.oktobra Ministru kabinetā apstiprināto informatīvo ziņojumu ziņojums „Par iespējamiem finansēšanas risinājumiem sertifikācijas pakalpojumu nodrošināšanai personu apliecībās (eID) un par (eID), kā vienotu un prioritāru līdzekli personas elektroniskās identitātes nodrošināšanai” (turpmāk – informatīvais ziņojums) un tam pievienoto protokollēmumu (Nr.35, 2.§) paredzēts noteikt eID karti ar tajā iekļautiem aktivizētiem elektroniskā paraksta un autentifikācijas sertifikātiem un neierobežotu, bezmaksas parakstīšanās un autentifikācijas reižu skaitu, par obligātu personu apliecināšanu dokumentu visiem iedzīvotājiem. Turklāt minētajā informatīvajā ziņojumā teikts, ka Latvija ir ieinteresēta pēc iespējas drīzāk veikt eID kartes paziņošanu un iekļaušanu identifikācijas shēmā, lai Latvijas iedzīvotājiem pēc iespējas drīzāk un ne vēlāk kā ar 2018. gada 1. septembri būtu iespēja

izmantot eID karti citu valstu piedāvātajos publiskajos elektroniskajos pakalpojumos. Šobrīd eID uzskatāms par vienīgo elektroniskās identifikācijas līdzekli, kuru saskaņā ar Regulu Latvija var paziņot un uz kuru iedzīvotāji var paļauties, ka to varēs izmantot arī ES mērogā.

Papildus informatīvajā ziņojumā izteiktas prasības būtiski uzlabot eID kartēs iekļauto sertifikācijas pakalpojumu lietojamību, padarot tos maksimāli ērti izmantojamu iedzīvotājiem, nodrošināt sabiedrības informētību par eID kartē iekļauto sertifikācijas pakalpojumu lietojamību.

Jāatzīmē, ka līdz šim saskaņā ar ES un nacionālajiem normatīviem aktiem nebija spēkā obligāta sertifikācija identifikācijas pakalpojumiem, turklāt saskaņā ar Direktīvu 1999/93/EK nacionāli valstīm bija diferencēta pieeja tehnisko prasību un procedūru izpildei USPS sniegtajiem pakalpojumiem, kas tiešā mērā ietekmē arī tehnoloģiju un standartu izmantošanas iespējas un nepieciešamību.

Ņemot vērā minēto un lai nodrošinātu valsts izteiktās prasības attiecībā uz eID kartēs iekļauto sertifikācijas pakalpojumu lietojamību, turpmāk USPS būtiski palielinās atbildība, kā arī tehnisko prasību un procedūru nodrošināšanai nepieciešamo resursu apjomu.

1.2. Projekta ietvaros risināmās problēmas

Problēma 1. Esošie USPS tehnoloģiskie risinājumi neļauj izpildīt eIDAS prasības pret sertifikācijas pakalpojumu lietojamību

Ņemot vērā eIDAS prasības un nacionāli izvirzītos uzdevumus, tajā skaitā informatīvajā ziņojumā ietvertu, ka Latvija ir ieinteresēta pēc iespējas drīzāk veikt eID kartes paziņošanu un iekļaušanu identifikācijas shēmā un lai nodrošinātu maksimāli efektīvu sertifikācijas pakalpojumu sniegšanu un ērtu pakalpojumu pieejamību personai, USPS nepieciešams sertificēt vairākus jaunus sertifikācijas pakalpojumus (elektroniskās identifikācijas pakalpojums, laika zīmogošanas pakalpojums). No kā izriet nepieciešamība veikt gan juridiskus, gan tehnoloģiskus pielāgojumus LVRTC sniegtajiem sertifikācijas pakalpojumiem eID kartēs. Papildus nepieciešams ne tikai nodrošināt kvalificēta elektroniskā paraksta atbilstību eIDAS, kas ir USPS šī brīža pamatfunkcija, bet arī būtiski uzlabot infrastruktūru, lai nodrošinātu paplašinātu un ērtāku lietojamību atbilstošā drošības un tehnoloģiskā līmenī.

Risinājums

Projekta ietvaros paredzēts veikt būtiskas izmaiņas LVRTC USPS sistēmā saskaņā ar nacionālajiem normatīvajiem aktiem un eIDAS regulas prasībām, kas attiecas uz sertifikācijas pakalpojumu sniegšanu un nodrošināšanu eID kartēs.

Sertifikācijas pakalpojumu sniedzēja līmenī tiks izvērtēti un papildināti jauni USPS noteikumi/apraksti, pielāgoti un veidoti atbilstoši tehnoloģiskie risinājumi, ņemot vērā eIDAS noteiktos sertifikācijas pakalpojumus, kas nebija regulēti Direktīvā 95/46/EK – piemēram, laika zīmogs, web sertifikāti, autentifikācija (identifikācija).

Problēma 2. Esošie USPS tehnoloģiskie risinājumi neļauj uzlabot eID kartes lietojamību atbilstoši eIDAS prasībām

Līdz šim prasības sertificēšanas pakalpojumiem faktiski tika izvirzītas tikai attiecībā uz kvalificēto elektronisku parakstu, arī tehnoloģiskie risinājumi tika balstīti uz prasībām, kas noteiktas EDL un izvirzītas saskaņā ar Direktīvu 1999/93/EK. Stājoties spēkā eIDAS regulai, tiek noteiktas striktas prasības sertifikācijas pakalpojumiem, ko nepieciešams īstenot un ieviest, lai nodrošinātu iedzīvotājiem elektronisko pakalpojumu saņemšanu un dokumentu apriti gan nacionālajā līmenī, gan visā ES. Ņemot vērā minēto, kā arī tehnoloģiju strauju attīstību, eID kartes lietojamība neatbilst mūsdienu lietotāju prasībām un nevar tikt ērti izmantota atbilstoši eIDAS.

Risinājums

Projekta ietvaros tiek paredzēts paplašināt ar eID kartēm peejamo pakalpojumu izmantošanas iespējas, pielāgojot sertifikācijas pakalpojumus lietošanai ar mobilajām iekārtām un novēršot sarežģītas instalācijas darbības sertifikācijas pakalpojumu izmantošanai ar eID kartēm.

Problēma 3. Esošie eID karšu personalizācijas risinājumi nepietiekami atbalsta nepieciešamos uzlabojumus USPS sertifikācijas pakalpojumu lietojamībā un palielina drošības riskus

PMLP veic eID karšu izsniegšanu un nodrošina pilna cikla apstrādi, kas saistīta ar no LVRTC saņemto sertifikātu ievietošanu identifikācijas eID kartēs, klientu apkalpošanu (*Registration Authority* jeb RA, kas tiek veikts atbilstoši funkciju deleģējumam), iekļaujot klientu datu apkopošanu, to identitātes un datu pārbaudi un gatavo karšu izsniegšanu, eID karšu apkalpošanu, informācijas datu bāzu uzturēšanu, pašu viedkaršu izgatavošanu (personalizācijas centrs), informācijas nodošanu uz LVRTC par izsniegtajām eID kartēm.

Ņemot vērā optimālo IKT risinājumu dzīvesciklu un nolietojumu, kā arī augošās prasības pret eID karšu drošību un USPS sertifikācijas pakalpojumu lietojamību, eID karšu izsniegšanas infrastruktūra, kura tika izveidota 2011. un 2012.gadā, ir jāatjauno 5-7 gadu periodā no ekspluatācijas uzsākšanas brīža.

Risinājums

Projekta ietvaros paredzēts iekļaut investīcijas PMLP eID karšu izsniegšanas (personalizācijas) infrastruktūras atjaunošanai, pilnveidot eID kartes optisko un elektronisko personalizāciju un ar to saistīto datu sagatavošanu, uzlabot PIN un PUK kodu pārvaldības procesu, kā arī pilnveidot un paplašināt eID kartes pēcpersonalizācijas pārvaldību.

Turklāt eID karšu izsniegšanas infrastruktūras atjaunošana nākotnē nodrošinās nemainīgi augstu pakalpojumu kvalitāti un minimizēs IKT drošības riskus, kā arī pilnveidos procesu atbilstoši tehnoloģisko risinājumu attīstības radītajām iespējām identitātes karšu ražošanas jomā.

Problēma 4. Ierobežots bezmaksas laika zīmogu apjoms rada papildu slogu to lietotājiem un neveicina eID karšu izmantošanu kā identitātes apliecināšanas un elektroniskā paraksta radīšanas līdzekli

Atbilstoši šobrīd Latvijā spēkā esošajam normatīvajam regulējumam, katram eID kartes turētājam eID kartē ir iekļauti 120 bezmaksas laika zīmogi, ko var izmantot kartes derīguma termiņa laikā. Beidzoties valsts apmaksājamiem laika zīmogiem, personām parakstīšanās pakalpojums ir pieejams tikai par samaksu – eID kartes turētājam ir iespēja iegādāties savā eID kartē neierobežotu laika zīmogu skaitu, maksājot 4.13 euro (ieskatot PVN) mēnesī.

Ņemot vērā to, ka atbilstoši nacionālajiem normatīvajiem aktiem, personai veicot saziņu ar valsti, elektroniskam dokumentam jāpievieno drošs elektroniskais paraksts un laika zīmogs, situācijā, kad bezmaksas laika zīmogu skaits eID kartē ir beidzies, persona nevar tūlītēji īstenot savas tiesības vai pienākumus pret valsti, kuru īstenošanai ir nepieciešami elektronisko dokumentu aprīte.

Risinājums

Ieviešot jauno kvalificētu uzticamības pakalpojumu platformu, primāri tiks vērtēta iespēja eID turētājiem izmantot eID kartes elektroniskajā vidē bez finanšu barjerām, proti, bez maksas. Sākot ar 2019. gadu, šādu kārtību paredz iedibināt 08.11.2016. Ministru kabineta pieņemtais lēmums. Tomēr, tā īstenošana ir atkarīga no 2019., 2020., 2021. gada budžeta likumprojekta. Savukārt līdz 2019. gada 1. janvārim platformas uzturēšanai tiks piešķirti 36.85% no nepieciešamā finansējuma. Līdz ar to par pakalpojumu var tikt piemērota maksa, kas tiks aprēķināta saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu, lai segtu faktiskās platformas uzturēšanas izmaksas, vienlaikus ievērojot to, ka piemērojamais tarifs nebūs kā finansiālā barjera neaizsargātākajām sabiedrības grupām un nebūs būtiska barjera plašākai eID lietojamībai. Ievērojot iepriekš minētos pamatprincipus un to, ka lietotāju skaits būtiski aug, indikatīvā maksa par pakalpojumu izmantošanu varētu būt par 50-70% zemāka par pašreizējo. Projekta ietvaros minēto problēmu paredzēts atrisināt, attīstot USPS platformu resursu efektīvā veidā, kas spēj nodrošināt neierobežotu bezmaksas laika zīmogu izsniegšanu visiem eID kartes turētājiem.

Problēma 5. Resursu ietilpīga un tehnoloģiski sarežģīta eID karšu kā personas identitātes pārbaudes un droša elektroniskā paraksta radīšanas līdzekļa integrācija trešo pušu informācijas sistēmās

Lai integrētu parakstīšanu ar eID karti trešās puses informācijas sistēmā (gan valsts pārvaldes, gan komersantu IS), šobrīd nepieciešama sarežģīta un resursietilpīga izstrāde. Piemēram, parakstīšanai informācijas sistēmā ar eID karti lokāli uz lietotāja darbstacijas (aģenta darbvirsma), nepieciešams iestrādāt integrācijas bibliotēkas, savukārt parakstīšanai ar eID karti ar interneta pārlūka starpniecību, ir jāiestrādā gan interneta pārlūku spraudņu risinājums (nodrošina pārlūka saziņu ar eID karti), gan integrācijas bibliotēkas (nodrošina dokumentu parakstīšanu). Komplicēta izstrāde nepieciešama arī, ja informācijas sistēmā nepieciešams integrēt autentificēšanos ar eID karti.

Kā arī informācijas sistēma, kurā ir interģēta autentificēšanās un parakstīšanās ar eID karti, šobrīd ir atkarīga no izmaiņām esošajā USPS sistēmā un, veicot izmaiņas kādā no komponentēm

(piemēram, jauna integrācijas bibliotēku versija, kļūdu labojumi utt.), šīs izmaiņas savā informācijas sistēmā jāievieš arī katram sistēmas uzturētājam.

Vienlaikus informācijas sistēmas nodrošinātājs ir spiests veikt regulāru tehnisku iejaukšanos informācijas sistēmā, kas rodas lielā neaktivizēto sertifikātu skaita dēļ. Proti, ņemot vērā pašreizējo statistiku, lielākā daļa (vairāk kā 75%) sertifikātu tiek ražoti bez mērķa tos aktivizēt pēc izsniegšanas personai. Vienlaikus normatīvie akti nosaka, ka uzticamam sertifikācijas pakalpojumam ir jānodrošina apturēto, t.sk., neaktivizēto un anulēto sertifikātu saraksta pastāvīga pieejamība un regulāra atjaunošana. Ņemot vērā lielo neaktivizēto eID karšu sertifikātu skaitu, minētā saraksta datne pieaug tik strauji, ka paredzētais datnes apjoms tiek pārsniegts vidēji ik pēc 3 mēnešiem. Lai nodrošinātu nepārtrauktus un stabilus sertifikācijas pakalpojumus, reizi 3 mēnešos tiek ģenerēta jauna sertifikātu izsniegšanas institūcija un veidota jauna, tukša apturēto, t.sk., neaktivizēto un anulēto sertifikātu saraksta datne.

Gan sākotnējā integrācija, gan izmaiņu nepieciešamība prasa papildus cilvēkresursus, izdevumus informācijas sistēmu uzturēšanā, sarežģī tā lietošanu un neveicina pozitīva viedokļa un pieredzes veidošanos par drošu elektronisko parakstu.

Risinājums

Ieviešot jauno kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem platformu, kuras viena no komponentēm nodrošinās vienotas autentifikācijas ar eID kartēm tehnoloģisko risinājumu, Projekta ietvaros tiks realizēta gan vienkārša un viegla autentificēšanās ar eID kartēm, kā arī tiks ieviesta universāla saskarne (API), kas ļaus vienkārši integrēt eID karti kā autentifikācijas līdzekli trešo pušu informācijas sistēmās gan valsts un pašvaldību institūcijām, gan komersantiem.

2. Projekta mērķi un sasniedzamie rezultāti

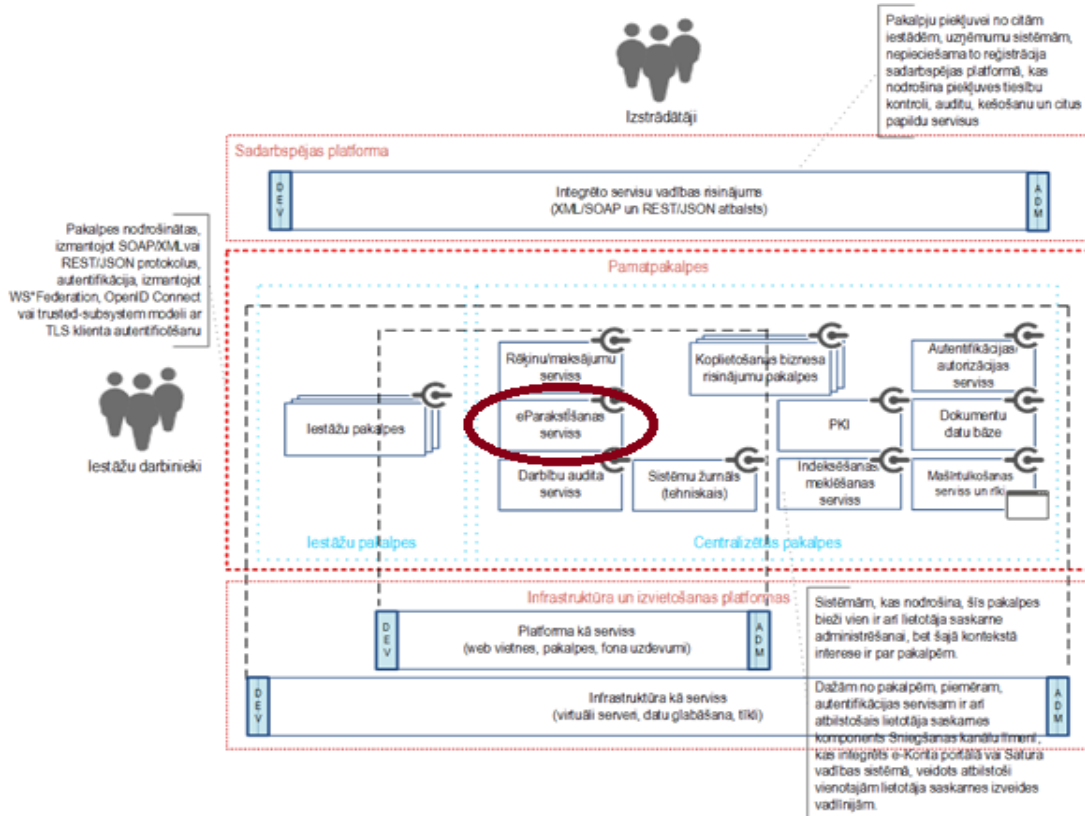
“Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam” (ISAP) nosaka valsts IKT politiku un definē galvenos rīcības virzienus IKT jomā, kā arī IKT arhitektūras principus. Lai īstenotu ISAP noteiktos mērķus, Informatīvais ziņojums nosaka 12 IKT attīstības programmas. Katras programmas ietvaros 2014.–2020.gadu plānošanas periodā ir izvirzīti vairāki specifiskie atbalsta mērķi. Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” ietvarā ir plānoti vairāki Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzfinansēti projekti arī IKT jomas attīstībai un pilnveidošanai.

Projekts „E-identitātes un e-paraksta risinājumu attīstība” ir nosaukts kā ERAF IKT darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” specifiskā atbalsta mērķa “Nodrošināt publisko datu atkalizmantošanas pieaugumu un efektīvu publiskās pārvaldes un privātā sektora mijiedarbību” pasākuma "Centralizētu publiskās pārvaldes IKT platformu izveide, publiskās pārvaldes procesu optimizēšana un attīstība" viena no attīstības aktivitātēm.

„E-identitātes un e-paraksta risinājumu attīstība” kā nepieciešamā attīstāmā komponente ir norādīta arī valsts IKT mērķarhitektūrā kā tehnoloģiju arhitektūras mērķa modeļa sastāvdaļa.

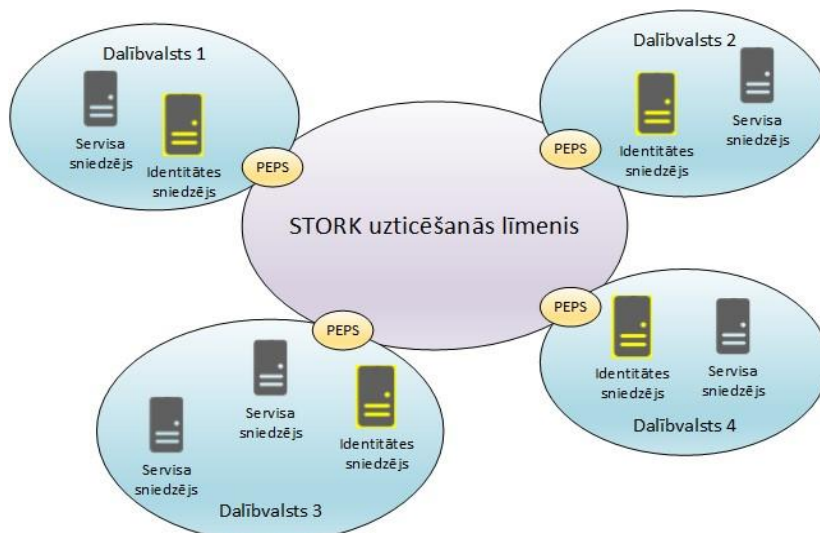
Valsts IKT mērķarhitektūras kontekstā ir nepieciešams apskatīt E-identitātes un e-paraksta risinājumu gan kā pamatpakalpojumu bloka komponenti, kas pēc būtības ir IKT arhitektūras „mugurkaula” sastāvdaļa, gan arī kā nacionālās identitātes risinājuma pamatu un pārrobežu sadarbības (citu ES valstu identifikācijas datu, dokumentu formātu atpazīšana, LV e-identitātes servisu uzturēšana) atbalstu.

eParakstīšanas serviss ir iekļauts Pamatpakalpojumu blokā, tā sadarbība ar citu bloku komponentiem parādīta Ilustrācija 1.

Ilustrācija 1 Pamatpakalpojumu bloks, tā sadarbība ar citu bloku komponentiem

LVRTC uzticamības pakalpojumu platformu ir paredzēts attīstīt par nacionālo infrastruktūru, kas nodrošinās ne tikai eID iekļaujamo autentifikācijas un paraksta sertifikātu izsniegšanu un pārvaldību, bet arī nodrošinās eID elektroniskās identifikācijas shēmas attīstību un uzturēšanu atbilstoši eIDAS regulas prasībām tā, lai tā varētu tikt iekļauta ES uzticamības sarakstā un nākotnē kļūtu izmantojama Latvijas iedzīvotājiem piekļuvei citu ES valstu publiskajiem pakalpojumiem.

Ilustrācija 2 Eiropas Kopienas dalībvalstu pārrobežu elektroniskā identifikācija

Projekts “E-identitātes un e-paraksta risinājumu attīstība” veicinās darbības programmā “Izaugsme un nodarbinātība” noteiktā SAM “Nodrošināt publisko datu atkalizmantošanas pieaugumu un efektīvu publiskās pārvaldes un privātā sektora mijiedarbību” to mērķu un

iznākuma rādītāju sasniegšanu, kas saistīti ar iedzīvotāju un komersantu izmantoto e-pakalpojumu pieaugumu, jo plānotā eID karšu turētājiem paredzēto uzticamības pakalpojumu tehnoloģiskā platforma un attiecīgie pakalpojumi tiks uzlaboti izmantošanai valsts, pašvaldības institūcijās un privātajā sektorā kā pamats e-pakalpojumu vides elektronisko lietotāju autentifikācijai, dokumentu aizsardzībai (laika zīmogošanai) un tiks radīti priekšnosacījumi citu atvasināto uzticamības pakalpojumu un servisu nodrošināšanai.

Ērta papildus laika zīmogu iegādes iespēja eID turētājiem, kā arī laika zīmogu zemā cena (par pašizmaksu) varētu palielināt elektronisko dokumentu izmantošanas iespējas.

Pēc “stingrās autentifikācijas” prasību ieviešanas banku sektorā, arvien būtiskāka varētu kļūt eID karšu izmantošana banku sistēmu autentifikācijas risinājumos.

Daudziem pakalpojumiem, pakāpeniski pārejot no klātienes apkalpošanas uz līdzvērtīgas drošības realizāciju elektroniskā vidē (banku pakalpojumi, pašvaldības utt.), būs iespējams katram iedzīvotājam - eID kartes turētājam - nodrošināt to pieejamību jebkurā atrašanās vietā. Var pieņemt, ka šīs platformas tālāka attīstība nākotnē varētu kalpot par būtisku katalizatoru nākamajām aktivitātēm un pakalpojumiem, kas būtu pieejami gan iedzīvotājiem Latvijā, gan arī ārpus tās robežas, kā arī nodrošinās arī pārrobežu pakalpojumu pieejamību citiem ES valstu iedzīvotājiem.

Projektam ir noteikti šādi **mērķi**:

M1. Veikt tāda uzticamības pakalpojumu tehnoloģiskā risinājuma eID karšu turētājiem pilnveidošanu, kas ir kvalificējams un atbilst eIDAS prasībām un citiem kvalificētam uzticamības pakalpojumu sniedzējam saistošiem standartiem, lai veiksmīgi realizētu pāreju atbilstoši jaunajam ES regulējumam un no 2017.gada 1.jūlija nodrošinātu eID karšu turētājiem uzticamības pakalpojumus un nacionālās identifikācijas shēmas uzturēšanu;

M2. Paplašināt ar eID kartēm pieejamo pakalpojumu izmantošanas iespējas ar lietotājiem ērtām tehnoloģijām, mobilajām iekārtām;

M3. Izstrādāt ērtu saskarni un rīkus uzticamības pakalpojumu saņemšanai un izmantošanai trešo pušu informācijas sistēmās, izmantojot eID karti;

M4. Realizēt eID karšu personalizēšanas un izsniegšanas infrastruktūras attīstīšanu, lai nodrošinātu nemainīgi augstu pakalpojuma kvalitāti un mazinātu IKT drošības riskus.

M1. Veikt tāda uzticamības pakalpojumu tehnoloģiskā risinājuma eID karšu turētājiem pilnveidošanu, kas ir kvalificējams un atbilst eIDAS prasībām un citiem kvalificētam uzticamības pakalpojumu sniedzējam saistošiem standartiem, lai veiksmīgi realizētu pāreju atbilstoši jaunajam ES regulējumam un no 2017.gada 1.jūlija nodrošinātu eID karšu turētājiem uzticamības pakalpojumus un nacionālās identifikācijas shēmas uzturēšanu.

Mērķa sasniegšanai nepieciešams:

- izvēlēties tādu uzticamības pakalpojumu risinājuma pamata platformu, kas jau šobrīd atbilst eIDAS, ir pārbaudīta un pilnvērtīgi darbojas vismaz 1 valstī;
- veikt risinājuma platformas iegādi un nepieciešamo papildus komponentu izstrādi;
- veikt kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja dokumentācijas pārstrādi atbilstoši eIDAS;
- nodrošināt uzticamības pakalpojumu risinājuma platformas komponentu auditu un statusa atjaunināšanu kā kvalificētam uzticamības pakalpojumu sniedzējam (ārpus Projekta).

M2. Paplašināt ar eID kartēm pieejamo pakalpojumu izmantošanas iespējas ar lietotājiem ērtām tehnoloģijām, mobilajām iekārtām

Mērķa sasniegšanai nepieciešams:

- uzstādīt un pielāgot uzticamības pakalpojumu risinājuma pamata platformu, kas nodrošinās pamatu uzticamības pakalpojumu sniegšanu eID karšu turētājiem;
- izstrādāt eID karšu lietotāju saskarni un rīkus, kas tiešā veidā realizēs uzticamības pamata pakalpojumu (autentificēšanās, e-parakstīšana, e-dokumenta pārbaude, laikzīmogošana) sniegšanu un radīs piekšnosacījumus citu atvasināto servisu attīstīšanai nākotnē;
- veikt lietotāju apmierinātības monitoringu.

M3. Izstrādāt ērtu saskarni un rīkus uzticamības pakalpojumu saņemšanai un izmantošanai trešo pušu informācijas sistēmās, izmantojot eID karti

Mērķa sasniegšanai nepieciešams:

- izstrādāt saskarnes un rīkus izstrādāt uz dažādām platformām (interneta pārlūki, mobilās ierīces, darbvirsmas), lai aptvertu pēc iespējas plašāku lietotāju auditoriju.

M4. Realizēt eID karšu personalizēšanas un izsniegšanas infrastruktūras attīstīšanu, lai nodrošinātu nemainīgi augstu pakalpojuma kvalitāti un mazinātu IKT drošības riskus.

Mērķa sasniegšanai nepieciešams:

- veikt eID karšu personalizēšanas un izsniegšanas iekārtu iegādi (atbildīgais PMLP);
- pārbūvēt kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja drošā savienojuma ar PMLP saskarni drošās datu apmaiņas nodrošināšanai (atbildīgais LVRTC);

2.1. Projekta rezultāta rādītāji

Pēc projekta pabeigšanas tiek plānots sasniegt šādus projekta rezultāta rādītājus:

Tabula 1 Projekta rezultāta rādītāji

ID	Rezultāta rādītājs	Mēr- vienība	Sākotnējā vērtība	Sasniedzamā vērtība 2	Sasniedzamā vērtība 3
-----------	---------------------------	-------------------------	------------------------------	----------------------------------	----------------------------------

				gadus pēc projekta beigām	gadus pēc projekta beigām
RR1	Kopējais izlietotais laika zīmogu skaits (ar eID kartēm gada ietvaros)	gab	528 836	634 603	740 370
RR2	Platformas, kas atbalsta eID karšu autentifikāciju un e-parakstītu dokumentu apstrādi (atvērt, pārbaudīt vai parakstīt)	gab	2	3	5
RR3	Unikālie eID kartes turētāji, kuri vēršas klientu atbalsta dienestā (procenti gada ietvaros)	%	45	30	20

2.2. Rezultāta rādītāju sasniegšanas pasākumi

Tabula 2 Rezultāta rādītāju sasniegšanas pasākumi

Rezultāta rādītājs	Pasākuma apraksts
RR1: Kopējais izlietotais laika zīmogu skaits (ar eID kartēm gada ietvaros)	<ul style="list-style-type: none"> • Valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku apmācības, lai viņi būtu kvalificēti sniegt sabiedrībai konsultāciju par eID kartes izmantošanas priekšrocībām un izmantošanas iespējām konkrētas iestādes e-pakalpojumu saņemšanā. • eID reklāmas baneru izvietošana iestāžu un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju interneta vietnēs; • Sabiedrības informēšana par drošu elektronisko parakstu un tā izmantošanas iespējām dažādās dzīves situācijās un nozarēs, sadarbībā ar VARAM PIKTAPS un VRAA PSPP projektu ietvaros.
RR2: Platformas, kas atbalsta eID karšu autentifikāciju un e-parakstītu dokumentu apstrādi (atvērt, pārbaudīt vai parakstīt)	<ul style="list-style-type: none"> • Sabiedrības un noteiktu mērķauditoriju informēšana par eID kartes izmantošanas iespējām aktuālās dzīves situācijās viņiem ērtā veidā un ierastā vidē.
RR3: Unikālie eID kartes turētāji, kuri vēršas klientu atbalsta dienestā (procenti gada ietvaros)	<ul style="list-style-type: none"> • Regulāra eID karšu lietotāju informēšana par parakstīšanai pieejamās programmatūras funkcionālajiem uzlabojumiem, kā arī par jauniem e-pārvaldes un publiskā sektora e-pakalpojumiem un labo piemēru <i>case study</i>; • Instrukciju un uzziņas materiāli izstrāde, lai veicinātu klientu pašapkalpošanos.

2.3. Riski un atkarības

Ar projekta sekmīgu realizēšanu saistītie būtiskākie identificētie riski un to samazināšanas pasākumi ir:

Tabula 3 Riski un atkarības

N ·P ·k ·	Risks	Riska apraksts	Riska ietekme (augsta, vidēja, zema)	Iestāšanas varbūtība (augsta, vidēja, zema)	Riska novēršanas/mazināšanas pasākumi
1.	Finanšu riski	Nepareizi saplānota finanšu plūsma	Vidēja	Zema	Izveidota nodalīta grāmatvedības uzskaitē un pārskats par projekta īstenošanu, lai varētu precīzi noteikt visus projekta finansējuma avotus un izdevumus. Projekta vadītājam ir nodrošināta piekļuve finanšu sistēmai projekta finanšu kontroles nodrošināšanai. Riska novērtēšanas biežums – 1x ceturksnī.
		Neattiecināmo izmaksu apmaksā	Vidēja	Zema	Projekta vadībā un uzraudzībā iesaistītajām personām (projekta vadītājs, finansists) ir atbilstošas zināšanas un pieredze Eiropas Reģionālās attīstības fondu projektu vadībā. Visi projekta izdevumi tiek saskaņoti ar projekta vadītāju, visus projekta rēķinus pirms apmaksas vīzē projekta vadītājs. Savlaicīga saziņa par neskaidriem jautājumiem ar vadošo iestādi un sadarbības iestādi. Riska novērtēšanas biežums – 1x ceturksnī.
2.	Īstenošanas riski	USPS nepaspēj ieviest jauno tehnoloģisko platformu vai to savlaicīgi neakreditē (USPS pakalpojumu sniegšana ir jāaptur pēc eIDAS regulā norādītā pārejas beigu termiņa. Tiek ietekmēti visi nacionāla līmeņa e-	Augsta	Zema	Ieviešanas projekta plānošana, nepieciešamo resursu piesaiste Risku novērtēšanas biežums – 1x ceturksnī.

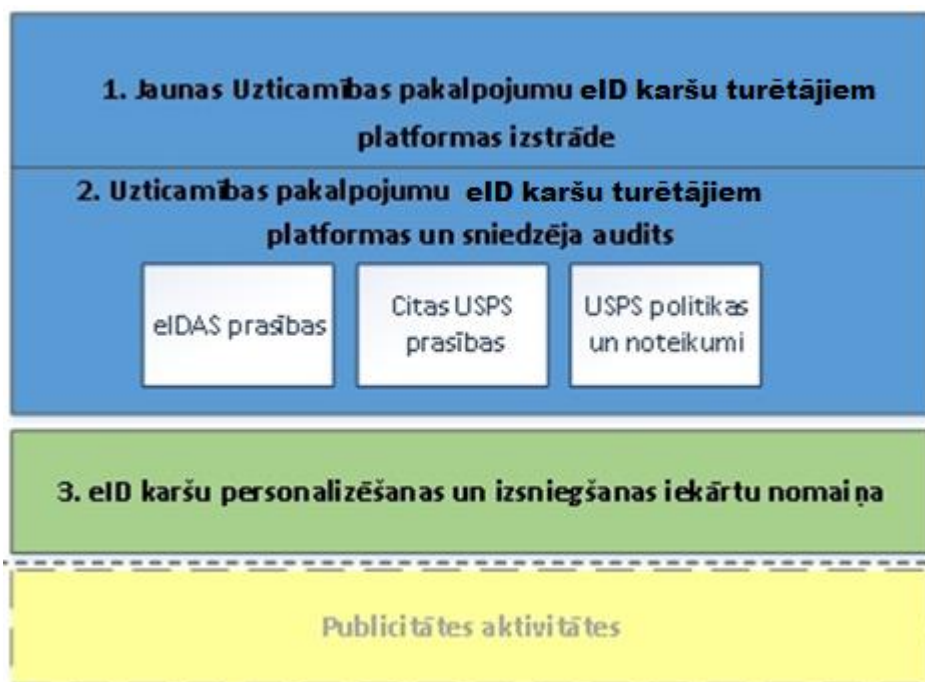
		pakalpojumi un netiek nodrošināti tie pakalpojumi, kuros plānots izmantot tikai “stipro autentifikāciju”)			
		Esošā USPS vairāk nenodrošina pakalpojumus un to uzraugošā iestāde nodod kādas citas valsts USPS rīcībā (Nacionāla līmeņa informācija un personas dati par iedzīvotājiem tiek nodoti citas valsts institūcijas vai privātajam USPS	Vidēja	Zema	Nacionāla līmeņa likumdošanas bāze, kas pieļauj vai nepieļauj šādu notikumu scenāriju realizāciju Riska novērtēšanas biežums – 1x ceturksnī.
		Jaunās platformas izveides laikā atklājas jaunas prasības, kas var izrietēt no eIDAS direktīvas detalizētajām tehniskajām specifikācijām, kas vēl nav publicētas (Jāveic izmaiņas izvēlētajā risinājumā vai jāpapildina/jāmaina jau uzsākta realizācijas projekta apjoms)	Vidēja	Vidēja	Jāizvēlas risinājums no komerciālajām platformām, kuras ieviešana ir būtiski ātrāka un kurā funkcionalitāte un izmaiņas ir realizējamas, izvēloties nepieciešamos moduļus un veicot risinājuma konfigurācijas piesaņošanu Riska novērtēšanas biežums – 1x ceturksnī.
3.	Rezultātu un uzraudzības rādītāju sasniegšanas riski	Nesasniegti projekta darbības rezultāti un uzraudzības rādītāji	Augsta	Vidēja	Detalizēta priekšizpēte, darba apjoma definēšana. Patstāvīga projekta darbu apjomu un finanšu plūsmas kontrole. Savlaicīga atbildīgās iestādes un sadarbības iestādes informēšana par radušos situāciju. Riska novērtēšanas biežums – 1x ceturksnī.
4.	Administrēšanas riski	Netiek nodrošināta atbilstoša projekta pārvaldība (Nenodrošinot atbilstošu projekta pārvaldību, var tikt kavēta projekta aktivitāšu īstenošana, koordinācija, nepieciešamo lēmumu pieņemšana, kā rezultātā var tikt apdraudēts jaunās platformas ieviešanas	Augsta	Zema	Nodrošināt atbilstošu un kvalificētu cilvēkresursu iesaisti projekta pārvaldības īstenošanai (izmantojot iekšējos resursus vai izmantojot ārpalpojumu uz projekta laiku)

		terminš, un kā sekas tam – pakalpojuma apturēšana līdz jaunās akreditācijas veikšanai)			Riska novērtēšanas biežums – 1x ceturksnī.
		Izveidoto pamatpakalpojumu nepietiekoša reklamēšana, sadarbības pušu (biznesa struktūru, pašvaldību utt.) nekoordinēta darbība un neiesaiste piedāvāto tehnoloģiju plašākā ieviešanā, nodrošinot e-pakalpojumus (E-pakalpojumu nodrošināšanai neizmanto pietiekami plaši “drošo autentifikāciju” vai citus uzticamības pakalpojumus un aktīvo lietotāju skaits pieaug lēnām – saglabājas “apburtais loks”, kad e-pakalpojumu lietotāju skaits nav liels, jo nav daudz pakalpojumu, bet pakalpojumu sniedzēji nesteidz tos attīstīt, jo lietotāju skaits nav liels.)	Vidēja	Zema	Veicināšanas un atbalsta programmas, kurās tiek iesaistīti gan valsts, gan pašvaldības, gan privātais sektors, lai aktīvāk un mērķtiecīgāk iedzīvotājiem popularizētu jaunās iespējas un priekšrocības, ko var nodrošināt e-identitātes tehnoloģijas. Riska novērtēšanas biežums – 1x ceturksnī.

3. Projekta īstenošanas apraksts

Projekta mērķu sasniegšanai ir jāveic vairākas aktivitātes, kas jāizpilda paralēli – cieši saistītās jomās, līdz ar to kaut arī kopumā aprakstā ir apskatītas risinājuma arhitektūras vairākas dimensijas, tomēr ne katra projekta komponente iekļauj detalizāciju no visiem 4 arhitektūras skatu punktiem.

Ilustrācija 3 Projekta aktivitāšu savstarpējā sasaiste

Jaunas Uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem platformas izstrāde ietver kvalificētu uzticamības pakalpojumu platformas ieviešanu, eID karšu turētājiem paredzētas lietotāju saskarnes izveidi, API un gala patērētāju risinājumu pilnveidošanu, kā arī visu nepieciešamo komponentu izstrādes vadību.

Kvalificēta uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem platformas un sniedzēja audita aktivitāte iekļauj eIDAS prasību izvērtēšanu, nepieciešamo kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja dokumentācijas izmaiņu apjomu noteikšanu. Aktivitātes ietvaros tiks realizētas nepieciešamās izmaiņas kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja politikās un noteikumos, veikta jaunās kvalificētu uzticamības pakalpojumu sistēmas validēšana pret eIDAS un citām prasībām. Rezultātā tiks sagatavota un atbalstīta kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja sertifikācija.

eID karšu personalizēšanas un izsniegšanas iekārtu nomaiņas rezultātā tiks nodrošināta eID karšu izsniegšana atbilstošā kvalitātē.

Publicitātes aktivitātes ietver eID karšu turētājiem paredzēto uzticamības pakalpojumu izmantošanas veicināšanas aktivitātes, kas tiks realizētas t.sk. valsts sniegto e-iespēju ietvarā.

Lai sasniegtu projekta aprakstā definētos mērķus un nodrošinātu Uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem platformas savlaicīgu ieviešanu – to ir iespējams realizēt, apvienojot visu projektā minēto sadarbības partneru resursus un kompetenci.

LVRTC nodrošinās pašas tehnoloģiskās platformas ieviešanu, iedzīvotājiem paredzēto lietotņu ieviešanu un integrācijas risinājumu ieviešanu, audita procesa realizāciju gan kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem tehnoloģiskajai platformai, gan pārējām pēc eIDAS auditējamām un kvalificējamām komponentēm (piemēram, paraksta veidošanas un pārbaudes programmatūrai, u.tml).

PMLP kompetence un pieredze identifikācijas karšu izgatavošanā, sertifikātu iestrādāšanā un klientu apkalpošanā ir būtisks aspekts, lai nodrošinātu maksimāli ātru eID karšu izplatīšanu ar aktivizētajiem sertifikātiem tajās.

3.1. Uzticamības pakalpojumu sniedzēja audits un uzraudzība

Uzticamības pakalpojumu sniegšana nav iespējama bez šo pakalpojumu audita un kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja statusa iegūšanas. Līdz šim to noteica Savienības Padomes Direktīva 1999/93/EK par Kopienas elektronisko parakstu no 2016. gada 1. jūlija. **Šobrīd LVRTC kā USPS ir akreditēts un sniedz sertifikācijas pakalpojumus saskaņā ar Direktīvu 1999/93/EK.** Stājoties spēkā eIDAS regulai par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū, LVRTC ir nepieciešams noteiktos termiņos veikt būtiskas izmaiņas, lai turpinātu sniegt nacionālā līmenī svarīgus pakalpojumus.

3.1.1. eIDAS regula – paradigmas maiņa

eIDAS regula rada pamatu jaunai digitālajai ekosistēmai visas Eiropas līmenī, jo definē jaunus kopējos principus, un nodrošinās tās darbības efektivitāti:

- elektroniskā paraksta un eID ģeogrāfiskās saskaņošanas prakse vienā globālajā un kopējā ES iekšējā tirgū;
- funkcionālo sistēmu un noteikumu kopuma izveidošana, apstrādājot klientu datus, nodrošinot identitātes kontroli un autentifikāciju, nodrošinot elektronisko parakstu un laika zīmogu, kā arī arhīva funkciju;
- vienotas risinājumu arhitektūra nodrošināšana un datu drošība, saskaņojot to tehnoloģiskā līmenī.

Kā noteikts eIDAS regulā, sniegto autentifikācijas pakalpojumu līmeni tiek plānots klasificēt trīs dažādos uzticamības līmeņos:

- zems (LOW),
- būtisks (SUBSTANTIAL)
- augsts (HIGH).

Šie uzticamības līmeņi attiecīgi atbilst sekojošiem kritērijiem:

- zems uzticamības līmenis attiecas uz elektroniskās identifikācijas līdzekļiem saistībā ar elektroniskās identifikācijas shēmu, kas sniedz ierobežotu ticamības pakāpi attiecībā uz

personas apgalvotu vai paustu identitāti, un to raksturo atsauce uz tehniskajām specifikācijām, standartiem un procedūrām, kas ir ar to saistītas, tostarp tehnisko kontroli, kuru mērķis ir mazināt identitātes nepareizas izmantošanas vai izmaiņšanas risku;

- būtisks uzticamības līmenis attiecas uz elektroniskās identifikācijas līdzekļiem saistībā ar elektroniskās identifikācijas shēmu, kas sniedz būtisku ticamības pakāpi attiecībā uz personas apgalvotu vai paustu identitāti, un to raksturo atsauce uz tehniskajām specifikācijām, standartiem un procedūrām, kas ir ar to saistītas, tostarp tehnisko kontroli, kuru mērķis ir būtiski mazināt identitātes nepareizas izmantošanas vai izmaiņšanas risku;
- augsts uzticamības līmenis attiecas uz elektroniskās identifikācijas līdzekļiem saistībā ar elektroniskās identifikācijas shēmu, kas sniedz augstāku ticamības pakāpi attiecībā uz personas apgalvotu vai paustu identitāti nekā būtisks uzticamības līmenis, un to raksturo atsauce uz tehniskajām specifikācijām, standartiem un procedūrām, kas ir ar to saistītas, tostarp tehnisko kontroli, kuru mērķis ir novērst identitātes nepareizu izmantošanu vai izmaiņšanu.

Uzticamības līmeņiem būtu jāraksturo elektroniskās identifikācijas līdzekļu ticamības pakāpe personas identitātes noskaidrošanā, tādējādi nodrošinot pārliecību, ka persona, kas uzdodas par personu ar kādu konkrētu identitāti, patiešām ir tā persona, kurai minētā identitāte ir piešķirta. Uzticamības līmenis ir atkarīgs no ticamības pakāpes, ko elektroniskās identifikācijas līdzekļi nodrošina attiecībā uz personas uzdoto vai piedāvāto identitāti, ņemot vērā procesus (piemēram, identitātes pierādīšanu, pārbaudi un autentifikāciju), pārvaldības darbības (piemēram, vienību, kura izsniedz elektroniskās identifikācijas līdzekļus un šādu līdzekļu izsniegšanas procedūru) un ieviesto tehnisko kontroli. Pastāv dažādas uzticamības līmeņu tehniskās definīcijas un apraksti, kas izstrādāti ES izmēģinājuma projektos un standartos. Konkrēti, projekts STORK un ISO/IEC 29115:2013 “Information technology Security techniques Entity authentication assurance framework” atsaucas uz 2., 3. un 4. autentifikācijas nodrošināšanas kvalitātes (QAA) līmeni, kas būtu jāņem vērā, nosakot minimālās tehniskās prasības, standartus un procedūras zemam, būtiskam un augstam uzticamības līmenim eIDAS regulas nozīmē. Vienlaikus būtu jānodrošina konsekventa eIDAS regulas piemērošana, īpaši attiecībā uz augstu uzticamības līmeni identitātes pierādīšanā, kad tiek izsniegti kvalificētie sertifikāti.

STORK autentifikācijas nodrošināšanas kvalitātes (QAA) līmeņi:

Tabula 4 STORK QAA līmeņi

STORK QAA līmenis	Apraksts
1	Zems vai minimāls
2	Zems
3	Būtisks
4	Augsts

STORK ietvaros iedzīvotāju reģistrācija un autentifikācija elektroniskās identitātes (eID) sistēmās paredz divas fāzes – reģistrāciju (registration phase (RP)) un elektronisko

autentifikāciju (electronic authentication phase (EA)). Lai noteiktu atbilstoši eID pakalpojumu sniegšanas kategoriju, jādefinē kritēriji gan reģistrācijas, gan autentifikācijas fāzēm.

Tabula 5 STORK RP un EA līmeņi

		Nodrošināmais līmenis elektroniskās autentifikācijas (electronic authentication (EA)) fāzē			
		EA1	EA2	EA3	EA4
Nodrošināmais līmenis elektroniskās reģistrācijas (registration phase (RP)) fāzē	RP1	STORK QAA Level 1	STORK QAA Level 1	STORK QAA Level 1	STORK QAA Level 1
	RP2	STORK QAA Level 1	STORK QAA Level 2	STORK QAA Level 2	STORK QAA Level 2
	RP3	STORK QAA Level 1	STORK QAA Level 2	STORK QAA Level 3	STORK QAA Level 3
	RP4	STORK QAA Level 1	STORK QAA Level 2	STORK QAA Level 3	STORK QAA Level 4

*Avots – Mapping security services to authentication levels (ENISA)

3.1.2. Starptautiskie un Latvijas standarti

Svarīgākie starptautiskie un Latvijas standarti un vadlīnijas, kas jāievēro kvalificētam uzticamības pakalpojumu sniedzējam, ir apkopoti Tabula 6:

Tabula 6 Svarīgākie starptautiskie un Latvijas standarti kvalificētam uzticamības pakalpojumu sniedzējam

Standarts	Apraksts
ETSI TS 119 312 V1.1.1 (2014-11)	Electronic Signatures and Infrastructures (ESI); Cryptographic Suites V1.1.1 (2014-11).
IETF RFC 3161	nosaka Laika zīmoga formātus – pieprasījumus un atbildes
LVS ETSI TS 101 456:2007	Politikas prasības sertifikācijas centriem, kas izdod kvalificētus sertifikātus
LVS ETSI TS 102 023:2007	Elektroniskie paraksti un infrastruktūras (EPI) - Politikas prasības laikzīmogošanas centriem
LVS ISO/IEC 13335-1:2007	Informācijas tehnoloģija - Drošības paņēmieni - Informācijas un sakaru tehniskās drošības pārvaldība - 1.daļa: Jēdzieni un modeļi informācijas un sakaru tehniskās drošības pārvaldīšanai
LVS CWA 14167-1:2007	Drošības prasības uzticamām elektronisko parakstu sertifikātu pārvaldības sistēmām - 1.daļa: Vispārīgās drošības prasības

Standarts	Apraksts
LVS CWA 14167-4:2007	Drošības prasības uzticamām elektronisko parakstu sertifikātu pārvaldības sistēmām - 4.daļa: Kriptogrāfiskais modulis parakstīšanās operācijām, ko īsteno sertifikācijas pakalpojumu sniedzēji - Aizsardzības profils - CMCSO PP

3.1.3. Kvalificētu uzticamības pakalpojumu sniedzēja uzraudzība

Saistībā ar eIDAS regulu, kā arī ņemot vērā plānus par Nacionālās kompetentās iestādes izveidošanu, kura paredzēta Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvā par pasākumiem augsta kopējā tīklu un informācijas drošības līmeņa nodrošināšanai Eiropas Savienībā un kuras funkcijas paredz nodrošināt interneta, privāto tīklu un informācijas sistēmu drošību, valstiskā līmenī tiks veiktas izmaiņas uzticamības pakalpojumu sniedzēju uzraudzībā.

Ir plānots ka, kvalificētu un kvalificētu paaugstinātas drošības personas elektroniskās identifikācijas pakalpojumu sniedzēju uzraudzības funkciju, kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja uzraudzības iestādes funkciju un kvalificētu uzticamības pakalpojumu sniedzēju uzraudzības iestādes funkciju nodrošināšanai kā koleģiāla kontroles institūcija attiecībā uz kvalifikācijas piešķiršanu vai sertifikāciju tiks veidota sertifikācijas komiteja Aizsardzības ministrijas pakļautībā. Komitejas sastāvā būtu šādu institūciju pārstāvji – Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija, Datu valsts inspekcija, Latvijas Republikas Satiksmes ministrija un Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija.

Informācijas tehnoloģiju drošības incidentu novēršanas institūcija sniegs tehnisku atbalstu izveidotajai komitejai. Praksē Sertifikācijas komitejas uzdevums būs lemt par konkrēta pakalpojumu sniedzēja sertifikāciju vai kvalifikācijas statusa piešķiršanu vai anulēšanu, balstoties uz informāciju, kuru iesniegs Aizsardzības ministrijas iesaistītās nodaļas auditori. Auditori minēto informāciju sagatavos, balstoties uz pakalpojumu sniedzēja iesniegtā pieteikuma analīzi (audita ziņojums, ko sagatavojuši eksperti (auditori) no uzraudzības iestādes publicētā un apstiprinātā ekspertu (auditoru) saraksta). Pieteikuma analīzē tiks iesaistīti arī CERT tehniskie eksperti. Funkcijas, kuras saistītas ar ikdienas uzraudzību (pārbaudes, kuras tiek veiktas, izskatot iesniegumus un sūdzības par kvalificētu un paaugstinātas drošības kvalificētu personas elektroniskās identifikācijas pakalpojumu sniedzējiem un kvalificētu uzticamības pakalpojumu sniedzējiem) attiecībā uz kvalificētu un kvalificētu paaugstinātas drošības personas elektroniskās identifikācijas pakalpojumu sniedzējiem un kvalificētu uzticamības pakalpojumu sniedzējiem, nodrošinās Aizsardzības ministrijas attiecīgās nodaļas auditori un CERT tehniskie eksperti.

3.1.4. LVRTC - Paaugstinātas drošības kvalificēts uzticamības pakalpojumu sniedzējs

Atbilstoši jaunās eIDAS regulas prasībām, LVRTC nepieciešams realizēt izmaiņas (kvalificētu uzticamības pakalpojumu platformas nomaiņa, kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja

dokumentācijas izmaiņas), lai iegūtu **Paaugstinātas drošības kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja** (atbilstoši eIDAS regulas prasībām) statusu.

Uzticamības pakalpojumu sniedzēja līmenī - tiks izvērtēti un papildināti, veidoti jauni kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja noteikumi/ apraksti, jo eIDAS regulējumā ir pievienoti vairāki pakalpojumi, kas nebija aprakstīti Direktīvā 95/46/EK – piemēram, Laika zīmogs, web sertifikāti, autentifikācija. Tāpat kā līdz šim, arī turpmāk LVRTC kā kvalificētam uzticamības pakalpojumu sniedzējam būs jānodrošina un jārealizē sekojošas politikas un noteikumi:

- Sertifikācijas pakalpojumu sniegšanas noteikumi;
- Sertificēšanas institūciju Sertifikācijas noteikumi;
- Sertificēšanas institūciju Sertifikātu politika;
- Sertifikācijas pakalpojumu sniedzēja informācijas sistēmu, iekārtu un procedūru drošības apraksts.

Atbilstoši eIDAS regulai ir paredzētas izmaiņas arī akreditācijas procesā, kad kvalificētam uzticamības pakalpojumu sniedzējam būs jāveic akreditācija par atsevišķiem sertifikācijas sniegšanas uzticamo pakalpojumu virzieniem.

Atbilstoši nacionālā līmenī tiks realizētas likumdošanas un institucionālās izmaiņas, kas līdz šim noteica Uzticamu sertifikācijas pakalpojumu sniedzēju atbilstības prasības, saistības, atbildību un uzraudzību.

3.2. Jaunā uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem risinājuma izstrāde

Jaunā uzticamības pakalpojumu risinājuma eID karšu turētājiem izstrādes rezultātā tiks izveidota jauna uzticamības pakalpojumu pamata platforma, kas nodrošinās eID karšu turētājiem paredzētu gan drošu sertifikātu datu radīšanas un uzturēšanas, gan laikzīmogošanas un datu pārbaudes pamata funkcionalitātes.

LVRTC Uzticamības pakalpojumu kopas komerciālie produkti, to radīšanas un uzturēšanas tehnoloģijas un iekārtas ir pilnībā nodalīti un netiek iekļauti šī projekta apraksta tvērumā.

Līdz ar jauno uzticamības pakalpojumu pamata platformu, eID karšu turētājiem tiks nodrošināti četri pilnveidotie publiskie pakalpojumi:

- Droša elektroniskā paraksta radīšana (t.sk. aktivizēšana, apturēšana, anulēšana) (reģistrēts publisko pakalpojumu katalogā ar identifikācijas numuru 039T);
- Identitātes pārbaude un identitātes apliecināšana (reģistrēts publisko pakalpojumu katalogā ar identifikācijas numuru 039U);
- Laika zīmoga nodrošināšana (reģistrēts publisko pakalpojumu katalogā ar identifikācijas numuru 039V);
- Personas apliecības (eID kartes) izniegšana (reģistrēts publisko pakalpojumu katalogā ar identifikācijas numuru 271, turētājiestāde – PMLP).

Tiks nodrošināta attiecīgo pakalpojumu aprakstu ieviešana Vienotajā valsts un pašvaldību pakalpojumu portālā Latvija.lv.

Vienlaikus tiks nodrošināta viena koplietošanas funkcionalitāte – Katlogs eID karšu turētāju bezsaistes identificēšanas nodrošināšanai (VARAM piešķirtais identifikators I_LDAP).

Kā būtiskākie jaunās Kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem platformas principi ir sekojoši:

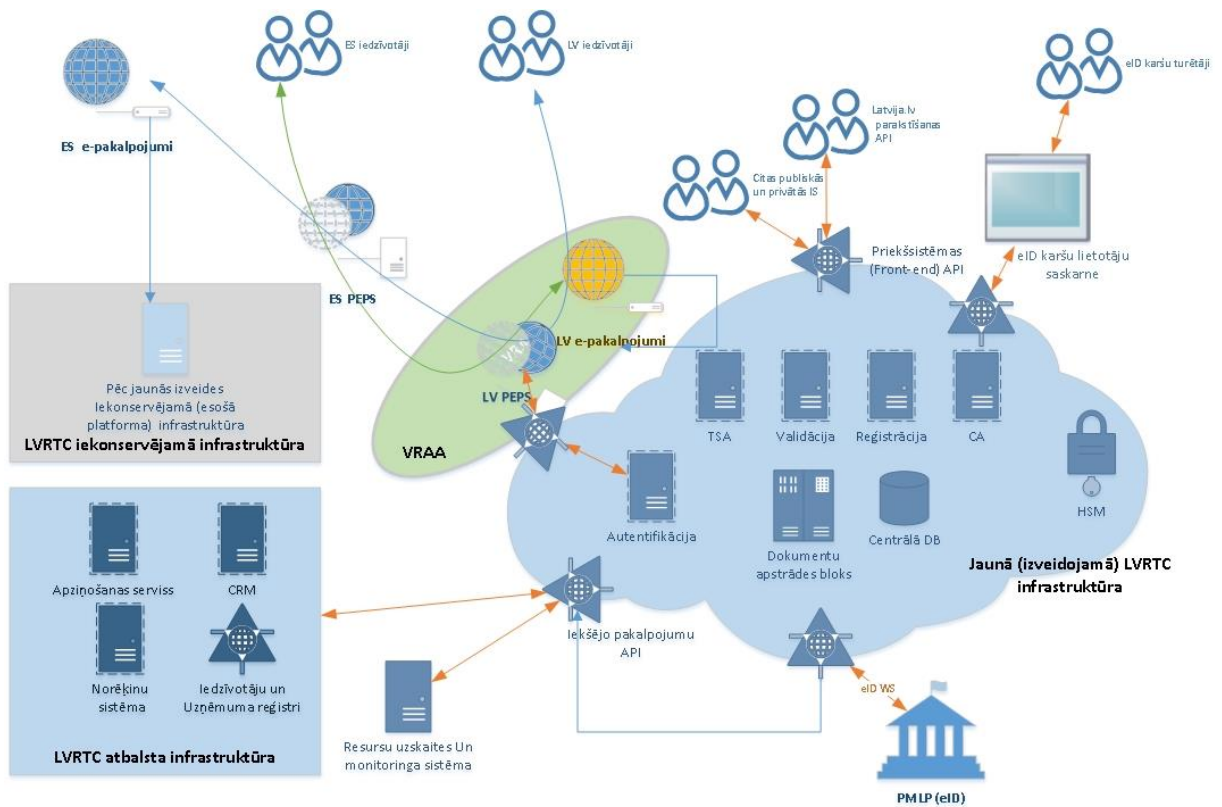
- Izvēlētais risinājums veidots, izmantojot izstrādātus produktus, kas veidoti kā modulāri un mērogojami moduļi kopējā centralizētajā produktā, kuram veic papildus konfigurēšanas un pielāgošanas darbības.
- Atbilstoši piedāvātajam tehnoloģiskajam risinājumam, tiek paredzēts izveidot jauno uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem risinājuma platformu, un pēc risinājuma ieviešanas ekspluatācijā - pakāpeniski veikt esošo lietotāju migrāciju uz jauno platformu, saglabājot esošo platformu minimālā konfigurācijā, kas nepieciešama laika periodā līdz pēdējā eID karēs izdotā sertifikāta (no esošās USPS platformas) darbības beigām.
- Sadarbības nodrošināšanai un datu apmaiņai ar esošo eID karšu nodrošinātāju (PMLP), kas eID viedkartēs izvieto LVRTC izsniegtos sertifikātus, tiks uzlabota un pilnveidota web servisu (eID WS) saskarne.
- Sadarbība ar LVRTC atbalsta sistēmām (pakalpojumu uzskaites sistēmu, notifikāciju izsūtīšanas sistēmu utt.) tiks veidota caur iekšējo pakalpojumu API.
- Tiks veikti uzlabojumi un nodrošināta VRAA izstrādātā eParakstītāja funkcionalitāte, atbilstoši eIDAS prasībām. LVRTC ir jāveic nepieciešamie pielāgojumi, lai VRAA izstrādātais eParakstītājs (vai tā analogs) darbotos vēl 5 gadus.
- Pārrobežu pakalpojumu realizācija - VRAA ieviestai pārrobežu vārteju datu apmaiņai ar citu ES valstu autentifikācijas pakalpojumu sniedzējiem, tiks nodrošināta datu apmaiņa ar ES valstu iedzīvotājiem, kas izmanto savu valstu akreditētos autentifikācijas un elektroniskās parakstīšanas pakalpojumu sniedzēju pakalpojumus.

3.2.1. Uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem risinājuma platformas augsta līmeņa arhitektūra

Ilustrācija 4 parādīta kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem risinājuma platformas augsta līmeņa arhitektūra.

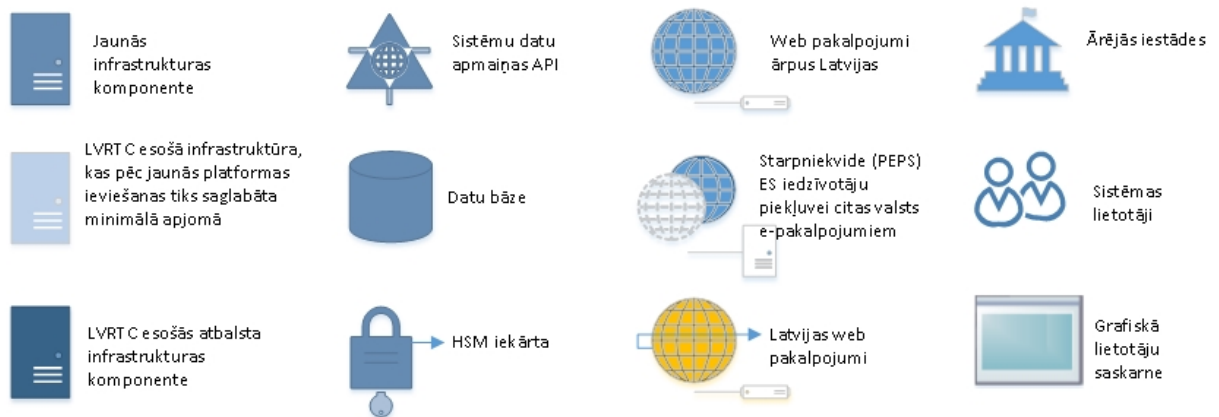
Paredzēts, ka šī platforma tiek veidota kā mērogojams un modulārs programmatūras risinājums, ieviešanā paredzot konfigurācijas un pielāgošanas realizācijas metodi. Šāda pieeja pēc veiktās tirgus analīzes izvēlēta kā ekonomiskākais un ātrākais realizācijas veids apstākļos, kad eIDAS regula nosaka esošās infrastruktūras pārkreditācijas termiņu (2017. gada 1. jūlijs).

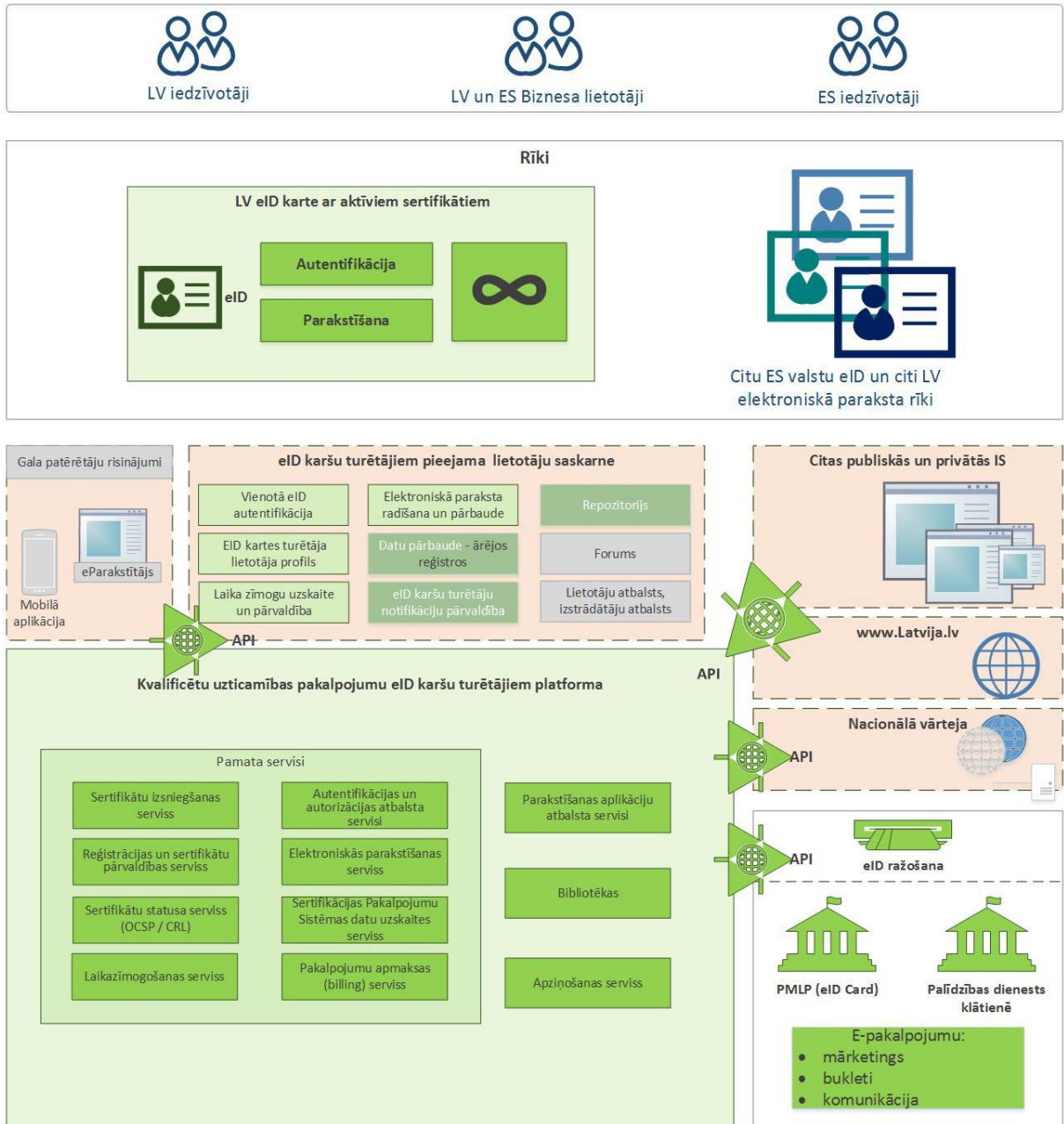
Ilustrācija 4 eID un uzticamības pakalpojumu risinājuma platformas augsta līmeņa arhitektūra

Apzīmējumi

Ilustrācija 5 Risinājuma platformas elementu apzīmējumi

3.2.2. Uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem risinājuma detalizēta arhitektūra

Ilustrācija 6 Kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem risinājumu platformas detalizēta arhitektūra

Tabula 7 sniegts arhitektūras bloku un elementu detalizēts apraksts.

Detalizētā arhitektūras shēma un apraksts veidots, ņemot vērā, ka no valsts budžeta netiks izdalīta nauda kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem uzturēšanai – izrietoši, ir nepieciešamas tādas risinājuma komponentes, kas nodrošinās pakalpojuma uzskaiti, norēķinus, u.tml.

Tabula 7 Kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem risinājumu platformas detalizēts apraksts

Nr.	Arhitektūras elements	Nodrošināmā procesa apraksts
1.	<i>Kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem platforma</i>	
1.1.	Sertifikātu izsniegšanas serviss	<ul style="list-style-type: none"> - Nodrošina autentifikācijas, parakstīšanas un šifrēšanas sertifikātu ģenerēšanu un izdošanu – realizē Personas elektroniskās identifikācijas (autentifikācijas un parakstīšanas sertifikātu) radīšanu
1.2.	Reģistrācijas un sertifikātu pārvaldības serviss	<p>Realizē Personas elektroniskās identifikācijas (autentifikācijas un parakstīšanas sertifikātu) uzturēšanu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Veicot lietotāju reģistrāciju un elektronisko sertifikātu dzīves cikla pārvaldību; - Nodrošinot arī sertifikātu statusa maiņu; - Nodrošinot sertifikātu publicēšanu dažādos kanālos; - Nodrošinot klientu apkalpošanai nepieciešamo funkcionalitāti.
1.3.	Sertifikātu statusa pārbaudes serviss (OCSP/CRL)	<p>Nodrošina tiešsaistes sertifikātu statusa pārbaudes procesu izsniegtajiem sertifikātiem, t.sk. - eID karšu turētāju autentifikācijas sertifikātu tiešsaistes statusa pārbaudi atbilstoši eIDAS, izsniedzot parakstītu apliecinājumu par sertifikāta derīgumu;</p> <p>Nodrošina atsaukto sertifikātu saraksta (CRL) publicēšanu dažādos kanālos.</p>
1.4.	Laikzīmogošanas serviss	<ul style="list-style-type: none"> - Veic elektroniska dokumenta parakstīšanas laika iezīmēšanu (laikzīmogošana) tiešsaistes režīmā, nodrošinot laika zīmogu izsniegšanas servisu, kas: <ul style="list-style-type: none"> • saņem un apstrādā laika zīmoga pieprasījumus; • paraksta un piegādā laika zīmogus.
1.5.	Elektroniskās parakstīšanas serviss	<ul style="list-style-type: none"> - Nodrošina elektroniska paraksta radīšanu atbilstoši kvalificētu uzticamības pakalpojumu sniegšanas drošības standartiem un eIDAS prasībām, iekļaujot šādus apakšprocesus: <ol style="list-style-type: none"> 1. Elektroniskā multi parakstīšana; 2. Elektroniskā kopīgūtā parakstīšana; 3. Elektroniskā pārparakstīšana arhivēšanas funkcijas realizācijai; -

Nr.	Arhitektūras elements	Nodrošināmā procesa apraksts
1.6.	Autentifikācijas un autorizācijas atbalsta servisi	<ul style="list-style-type: none"> - Nodrošina eID karšu turētāju vienotu centralizētu autentifikāciju kvalificētu uzticamības pakalpojumu saņemšanai - Realizē tikai autentificētu piekļuvi visiem Kvalificētu uzticamības pakalpojumu platformas pamata servisiem, ka arī nodrošina iespēju pārvaldīt Kvalificētu uzticamības pakalpojumu sistēmas vienības, (tajā skaitā lietotājus), autentifikācijas līdzekļus un pieejas tiesības visām sistēmas vienībām un darbībām. -
1.7.	Pakalpojumu apmaksas (billing) serviss	<ul style="list-style-type: none"> - Nodrošina tiešsaistes maksājumu apstrādi, kas iekļauj gan maksājuma datu saņemšanu un apkopošanu, gan rēķina izveidi, gan tiešsaistes apmaksu – savienošānu ar banklink un karšu apstrādes Servisiem nepieciešamajā formātā, kā arī maksājumu rezultātu apstrādi, saglabājot datus, kas saņemti no apmaksas avota; - Nodrošina visu ar apmaksu saistīto veikto darbību atsekošanu un žurnālēšanu; - Nodrošina informācijas par klientam iegādātajiem pakalpojumiem nodošanu saistītajām informācijas sistēmām (resursu vadības sistēma, atskaišu sistēma u.c.), kā arī ir saistīts ar pakalpojumu piegādes moduli, tādējādi nodrošinot pakalpojuma tūlītēju piešķiršanu pēc apmaksas (ja apmaksa tiek veikta tiešsaistē) vai pēc rēķina apmaksas atzīmēšanas (ja pakalpojuma iegādes brīdī tiek izvēlēts ģenerēt rēķinu un veikt apmaksu ar bankas pārskaitījumu).
1.8.	Sertifikācijas Pakalpojumu Sistēmas datu uzskaites serviss	<p>Realizē Sertifikācijas Pakalpojumu Sistēmas datu uzskaiti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nodrošinot kvalificētu uzticamības pakalpojumu datu uzskaiti, ko iespējams identificēt vismaz pēc darbību veicēja autentifikācijas datiem vai IP adreses; <p>veicot pakalpojumu kontroli un uzskaiti, kā arī pakalpojumu un servisu pieejamības kontroli un statusa atrādīšanu. Pilnvērtīgai publicētās informācijas izmantošanai, nodrošina standartizētus un mašīnlasāmus metadatus atvērtā formātā.</p>
1.9.	Parakstīšanas aplikāciju atbalsta servisi	<ul style="list-style-type: none"> - Nodrošina elektroniska paraksta radīšanu lokāli uz eID karšu turētāju darbstacijām, veicot parakstīšanas aplikācijas „eParakstītājs” (šobrīd aktuālā versija 3.0),

Nr.	Arhitektūras elements	Nodrošināmā procesa apraksts
		atbalstu, lietojumprogrammu funkcionalitātes uzturēšanu un uzlabojumus atbilstoši izmaiņām tehnoloģijās, mainīgajām tirgus prasībām un gan LV, gan ES likumdošanas izmaiņām (parakstāmo dokumentu formātu papildinājumi, operētājsistēmu attīstība u.tml.)
1.10.	Apziņošanas serviss	Realizē ar sertifikātu dzīvesciklu saistīto ziņojumu nosūtīšanu uz eID kartes turētāja e-adresi (līdz oficiālās e-adresei ieviešanai ziņojumi tiks sūtīti uz personas norādīto e-pastu), nodrošinot eID karšu turētājiem atbalstu apziņošanai par izsniegto sertifikātu tuvojošos derīguma termiņa beigām un citiem ar sertifikātu reģistrēšanu saistītiem notikumiem.
1.11.	Bibliotēkas	- Nodrošina izstrādātājiem iespēju integrēt eID karšu atbalstu IS.
2.	<i>eID karšu turētājiem pieejama lietotāju saskarne</i>	
2.1.	Vienotā eID karšu autentifikācija	<ul style="list-style-type: none"> - Nodrošina vienotu eID karšu lietotāju autentifikāciju, izmantojot Kvalificētu uzticamības pakalpojumu platformas autentifikācijas un autorizācijas atbalsta servisu; - Nodrošina lietotāju pieejas tiesības saskarnes funkcijām; - Nodrošina Autenticēto lietotāju datu nodošanu saistītajām informācijas sistēmām.
2.2.	eID kartes turētāja lietotāja profils	<ul style="list-style-type: none"> - Nodrošina lietotāja profila kontu, kas satur: - Informāciju par pieejamajiem laika zīmogiem; - Konta vēsturi.
2.3.	Laika zīmogu uzskaitē un pārvaldība	<ul style="list-style-type: none"> - Pakalpojuma pārvaldības komponente ,kas nodrošina šādu funkcionalitāti: <ul style="list-style-type: none"> • Pakalpojuma cena; Pieteikšanās pakalpojumiem • Pakalpojuma piegāde – saņemšana un lietošana; • Pakalpojuma pārvaldība (administrēšana).
2.4.	Elektroniskā paraksta radīšana un pārbaude (lietotāju saskarnē)	- Nodrošina elektroniskā paraksta radīšanu (t.sk. elektronisko multi parakstīšanu, elektronisko kopparakstīšanu, elektronisko pārparakstīšanu) un pārbaudi eID karšu lietotāju GUI, izmantojot Kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem platformas elektroniskās parakstīšanas servisu.
2.5.	Datu pārbaude - ārējos reģistros	Personu datu pārbaude un uzraudzība, izmantojot Iedzīvotāju reģistrā pieejamos datus un izmaiņas tajos.

Nr.	Arhitektūras elements	Nodrošināmā procesa apraksts
2.6.	Repozitorijs	<p>- Vienā vienkopus tiek nodrošināta visas svarīgākās informācijas publicēšana lietotājiem, piemēram, bet ne tikai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sertifikātu politikas; • Sertifikācijas noteikumi; • Privātuma politika; • Līgumu paraugi; • Lietošanas noteikumi; • Visi saistītie sertifikāti; • Atsaukto sertifikātu saraksts (CRL); • Licenču noteikumi; • Atsauces un normatīvajiem aktiem.
2.7.	Lietotāju atbalsts, izstrādātāju atbalsts	<p>Lietotāju atbalsts:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Servisu kopa, kas nodrošina eID lietotājam: <ul style="list-style-type: none"> • sertifikātu meklēšanu un statusa pārbaudi; • savu veikto darbību pārskatu, attēlojot informāciju (darbības veids, darbības datums un laiks, sertifikāta nesējs, sertifikāta numurs, statuss - veiksmīgiem laika zīmoga vaicājumiem); - Problēmu un konsultāciju pieteikšanu un atbilžu saņemšanu. <p>Izstrādātāju atbalsts:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nodrošina izstrādātājiem nepieciešamo informāciju un rīkus sertifikācijas pakalpojumu implementācijai trešo pušu programmatūrā un web risinājumos, tādējādi paaugstinot pielietojumu, lietojamību un lietotāju skaitu. - Realizē notikumu kalendāru, kurā publicēta informācija, kas saistās ar Kvalificētu uzticamības pakalpojumu sistēmas pārtraukumiem, gaidāmajiem uzlabojumiem un izmaiņām produktos un kas tieši skar trešo pušu sistēmas integrētu sertifikācijas pakalpojumu pieejamību un stabilitāti. - Nodrošina iespēju parakstīties uz jaunumiem – saņemt savā e-pastā kalendāra notikuma detalizētu aprakstu. - Realizē koda repozitoriju, kurā varēs ievietot programmatūras koda un integrācijas piemērus SP

Nr.	Arhitektūras elements	Nodrošināmā procesa apraksts
		<p>implementācijai trešo pušu risinājumus. Izstrādātāji varēs iesniegt savus izveidotos piemērus, kā arī priekšlikumus jaunu funkciju izveidei un ieviešanai.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Realizē iespēju pieteikties un saņemt pirms produkcijas testēšanā produktu, pakalpojumu, rīku vai to jaunākas versijas (izstrādātājiem ir pieejama lejupielādes saite jaunā produkta vai pakalpojuma saņemšanai un testēšanai). - Nodrošina integrācijas rīku (bibliotēku, Spraudņu/Paplašinājumu, eID un citu integrācijas rīku) tehniskās dokumentācijas, koda piemēru un integrāciju labās (rekomendējamās) prakse aprakstu pieejamību un integrācijas rīku lejuplādes. - Nodrošina iespēju attālināti pieteikties testa videi/kartēm, t.i., iesniegt nepieciešamo informāciju, lai saņemtu testa vidi un eID testa kartes.
2.8.	eID karšu turētāju notifikāciju pārvaldība	<ul style="list-style-type: none"> - Nodrošina notifikāciju funkcionalitāti, kas nosūta notifikācijas eID karšu turētājiem par noteiktiem definētiem notikumiem (piemēram, bet ne tikai, eID kartē esošo sertifikātu apturēšana, atjaunošana). Ir plānota iespēja nākotnē ziņojumu (notifikāciju) nodošanu (nosūtīšanai) realizēt uz personas e-kontu (e-adresi).
2.9	Forums	<ul style="list-style-type: none"> - Nodrošina saskarnes lietotājiem – sekojošas darbības: <ul style="list-style-type: none"> • izveidot diskusiju; • lasīt ziņojumus/atbildes/komentārus eksistējošās diskusijās; • rakstīt ziņojumus/atbildes/komentārus eksistējošās diskusijās; - • meklēt forumā.
3.	API	<p>API Integrācijas Servisi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nodrošina nepieciešamās funkcijas Kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem platformas sadarbībai ar www.Latvija.lv, kā arī citām publiskām un privātām IS. - nodrošina GUI darbību; - eID API integrācijas Serviss nodrošina nepieciešamās funkcijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes

Nr.	Arhitektūras elements	Nodrošināmā procesa apraksts
		uzturētajai PADIS sistēmai eID personas identifikācijas karšu personalizācijas un uzturēšanas procesos; <ul style="list-style-type: none"> - PEPS API integrācijas Serviss – realizē pārrobežu autentifikācijas pakalpojumu atbalsta procesu - nodrošinot integrāciju ar nacionālo vārteju (VRAA izstrāde), lai eID karšu lietotāji varētu autentificēties citu EU dalībvalstu e-pakalpojumu sniedzēju vietnēs un saņemt to e-pakalpojumus, izveido savienojumu starp nacionālo vārteju un Kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem platformu uzticamības pakalpojumu saņemšanai un izmantošanai (piemēram, izdoto elektronisko sertifikātu pārbaudei).
4.	<i>Gala patērētāju risinājumi</i>	
4.1.	Mobilitātes servisi (droša elektroniskā paraksta radīšanas un uzturēšanas servisi viedierīcēs)	<ul style="list-style-type: none"> - No mobilās ierīces nodrošina elektroniski parakstīta dokumenta (piemēram, EDOC formātā) atvēršanu un apskati; - No mobilās ierīces nodrošina iespēju, veikt dokumenta droša elektroniskā paraksta radīšanu un pārbaudi. Serviss tiks izstrādāts, ņemot vērā pārrobežu e-dokumentu formātus un iespējas citu ES valstu e-parakstu pārbaudēm.
4.2.	eParakstītājs	<ul style="list-style-type: none"> - Lietojumprogramma, kas ļauj lietotājam veidot un parakstīt elektroniskus dokumentus, kā arī veikt elektroniski parakstīto dokumentu pārbaudi.

3.2.3. Dati

Tiks veikta atvērto datu kopu definēšana un nodrošināta datu publicēšana sabiedrībai atvērto datu formā un datu nodošana atvērto datu portālam, atbilstoši noteiktajiem atvērto datu pamatprincipiem.

Pilnvērtīgai publicētās informācijas izmantošanai, tiks nodrošināti standartizēti un mašīnlasāmi metadati atvērtā formātā, katrai datu kopai sniedzot aprakstu, piemēram, par informācijas autoru, atjaunošanas biežumu, informācijas struktūru un apzīmējumu nozīmi. Publiskoto datu tīmekļa adrese tiks veidota un strukturēta atbilstoši vienotajam resursu identifikatoram (URI).

No risinājuma realizācijas izrietošie izmantojamie klasifikatori tiek sagatavoti atbilstoši Kvalificētu uzticamības pakalpojumu sniedzēja politikas prasībām. Projekta ietvarā tiks sagatavoti un nodoti šādi klasifikatori:

- CRL - atsaukto sertifikātu saraksts, kas satur visu atsaukto sertifikātu sērijas numurus, saraksta derīguma termiņu;

Atbilstība <https://www.ietf.org/rfc/rfc5280.txt>

- OCSP - (Online certificate status protocol) - respondera parakstīta atbilde par konkrēta pieprasītā sertifikāta statusu;

Atbilstība <https://tools.ietf.org/html/rfc6960>

- LDAP - katalogā tiek publicēti sertifikāti, kuru publicēšanai ir piekritis to īpašnieks.

Publicēti **izsniegtie** sertifikāti

Atbilstība <https://tools.ietf.org/html/rfc4511>

3.2.4. Atpakaļsavietojamība ar esošajiem risinājumiem

Paredzēts, ka pēc uzticamības pakalpojumu eID karšu lietotājiem risinājuma platformas ieviešanas pilnībā tiks nodrošināta atpakaļsavietojamība ar esošajām saskarnēm. Tādā veidā esošajiem eID karšu lietotājiem, kuri izmanto savas kartes noteiktās informācijas sistēmās, kas saintegrētas ar LVRTC saskarnēm, nebūs jāveic izmaiņas, vai arī būs nepieciešamas minimālas izmaiņas.

Gadījumos, kad atpakaļsavietojamība nebūs realizēta automātiski, pāreju varēs veikt pakāpeniski, plānojot resursus un IS izmaiņas savlaicīgi.

3.2.5. Mijiedarbība ar pašvaldībām

Pašvaldības darbinieki kā eID karšu turētāji iegūs tādas pašas iespējas kā visi eID karšu turētāji.

Pašvaldību informācijas sistēmas – kā ikviena trešās puses sistēma, kurā būs iespējams vienkārši integrēt eID kartes kā autentifikācijas un paraksta radīšanas līdzekli, izmantojot jaunās uzticamības pakalpojumu platformas radītās iespējas un konkrētu API.

Paredzēts, ka pēc uzticamības pakalpojumu eID karšu lietotājiem risinājuma platformas ieviešanas pilnībā tiks nodrošināta atpakaļsavietojamība ar esošajām saskarnēm. Tādā veidā esošajiem eID karšu lietotājiem, kuri izmanto savas kartes noteiktās informācijas sistēmās, kas saintegrētas ar LVRTC saskarnēm, nebūs jāveic izmaiņas, vai arī būs nepieciešamas minimālas izmaiņas.

Jaunās izstrādes, jaunu risinājumu ieviešana nekavēs un netraucēs esošo risinājumu izmantošanu, kā arī jauno risinājumu ieviešanu varēs veikt pakāpeniski, plānojot resursus un IS izmaiņas savlaicīgi.

Projekts, kā arī tā ietvaros plānotā sadarbība ar pašvaldībām tika prezentēta LPS un LLPA 2016.gada 17.martā un saskaņota 2016.gada 13.oktobrī.

3.3. Jaunās Uzticamības pakalpojumu infrastruktūras platformas eID karšu personalizēšanas komponentes

Ar Ministru kabineta 2011.gada 27. jūlija rīkojumu Nr.347 „Par informācijas sistēmas darbības koncepcijas aprakstu "Pasu sistēmas un Vienotās migrācijas informācijas sistēmas attīstība elektronisko identifikācijas karšu un elektronisko uzturēšanās atļauju (karšu) izsniegšanai”" tika

apstiprināts dokuments par koncepcijas īstenošanai nepieciešamo PMLP pārvaldīto informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) risinājumu attīstību, kas bija viens no priekšnoteikumiem ERAF finansējuma saņemšanai 359 8443 eiro apmērā projektam "Pasu sistēmas un Vienotās migrācijas informācijas sistēmas attīstība elektronisko identifikācijas karšu un elektronisko uzturēšanās atļauju (karšu) izsniegšanai". Minētā projekta realizācija un saņemtais ERAF finansējums (atbalsta intensitāte 100%) ļāva ievērojami samazināt uz eID karšu izsniegšanu attiecināmās no valsts budžeta finansējamās izmaksas, nodrošinot salīdzinoši zemu eID kartes turētāja līdzmaksājumu jeb valsts nodevu par eID kartes izsniegšanu, kas veicināja eID karšu pieejamību un izplatību.

Ņemot vērā optimālo IKT risinājumu dzīvesciklu un nolietojumu, eID karšu izsniegšanas infrastruktūra, kura tika izveidota 2011. un 2012.gadā, būtu jāatjauno 5-7 gadu periodā no ekspluatācijas uzsākšanas brīža, lai nākotnē nodrošinātu nemainīgi augstu pakalpojumu kvalitāti un minimizētu IKT drošības riskus. Lai saglabātu sasniegtos eID karšu pieejamības rādītājus, kā arī ievērojot ievērojot faktu, ka no 2017.gada 1.aprīļa beigties līdz šim izsniegto eID karšu derīguma termiņi, projekta ietvaros ir paredzētas investīcijas PMLP eID karšu izsniegšanas (personalizācijas) infrastruktūras atjaunošanai (skat.Tabula 8).

Tabula 8 Projekta partnera (PMLP) atjaunojamās infrastruktūras komponentes

Nr.	Projekta infrastruktūras komponente
1.	Primārās karšu personalizācijas iekārta (veiktspēja līdz 200 kartēm stundā)
2.	Rezerves karšu personalizācijas iekārta (veiktspēja līdz 50 kartēm stundā)
3.	PIN aplokšņu personalizācijas risinājums (2-3 darbstacijas)
4.	Tīkla HSM risinājums (3 iekārtas)

Tāpat kā līdz šim, sadarbībā ar PMLP par eID karšu izgatavošanu un attiecīgo sertifikātu un laika zīmogu nodrošināšanu, tiks saglabāta līdzšinējā datu apmaiņas kārtība, algoritmi un drošības realizācijas prasības.

eID karšu personalizācijas procesā tiek veiktas sekojošas aktivitātes:

Tabula 9 eID karšu personalizācijas aktivitātes

Aktivitāte	Apraksts
eID kartes optiskā un elektroniskā personalizācija un ar to saistītā datu sagatavošana	eID kartes sagatavē optiski, izmantojot lāzergravēšanas tehnoloģiju, un elektroniski, izmantojot kontakta vai bezkontakta mikroshēmas saskarni, tiks attēloti, ierakstīti vai ģenerēti eID kartes turētājam un konkrētajai eID kartei specifiski dati, pirms tam veicot šo datu sagatavošanu optiskai un elektroniskai personalizācijai atbilstošā formātā. Atšķirībā no pašreizējā eID karšu personalizācijas procesa nākotnes procesā tiks personalizētas nevis divas atsevišķas eID kartē integrētas mikroshēmas, bet viena augstas veiktspējas un ietilpības duālās saskarnes mikroshēma, kas samazinās vienas eID kartes personalizācijas laiku vismaz par 20%.
eID kartes turētāja PIN un PUK kodu ģenerēšana, ierakstīšana eID kartes mikroshēmā un izsniegšana eID kartes turētājam aizklātā veidā	eID kartes personalizācijas procesa laikā, izmantojot kriptogrāfisko operāciju iekārtu (HSM), tiks ģenerēti eID kartes funkciju izmantošanai nepieciešamie PIN un PUK kodi, kas aizklātā veidā tiks ierakstīti eID kartes mikroshēmā, kā arī datu nesējā, kas izsniedzams eID kartes turētājam. Atšķirībā no pašreizējā PIN un PUK kodu pārvaldības procesa nākotnes procesā tiks uzlabota PIN un PUK kodu nesēja drošība un samazināts tā sagatavošanai un izsniegšanai nepieciešamais laiks.
eID kartes pēcpersonalizācijas pārvaldība, t.sk. eID kartes mikroshēmā iekļauto sertifikātu atjaunošana (jaunizdošana)	Pēc eID kartes izsniegšanas tās turētājam tiks nodrošināta iespēja attālināti ar elektroniska pakalpojuma palīdzību veikt eID kartes mikroshēmā ierakstīto datu pārvaldību, piemēram, veikt PUK koda nomaiņu, pieprasīt un saņemt jaunus autentifikācijas, parakstīšanas un šifrēšanas sertifikātus, ja eID kartes derīguma termiņš ir garāks par sertifikāta derīguma termiņu. eID kartes pēcpersonalizācijas pārvaldības procesa laikā tiks autentificēts eID kartes turētājs un eID karte, izmantojot kriptogrāfisku operāciju iekārtu (HSM), nodrošinot autentificētu un šifrētu savienojumu starp eID kartes mikroshēmu un Personu apliecināšanu dokumentu informācijas sistēmu (PADIS). Atšķirībā no pašreizējā eID kartes pēcpersonalizācijas pārvaldības procesa nākotnes procesā tiks uzlabota drošība ar jaunākas paaudzes kriptogrāfisko algoritmu palīdzību,

Aktivitāte	Apraksts
	kā arī potenciāli palielināts pieejamo pēcpersonalizācijas pakalpojumu klāsts.

Personalizācijas laikā tiek veikta sertifikātu ierakstīšana eID kartē.

Datu apmaiņa PMLP eID karšu personalizēšanai ar LVRTC kā „sertifikātu ražotāju” norādīta Tabula 10.

Tabula 10 Datu apmaiņas modelis starp PMLP un LVRTC

Nr.	PMLP aktivitātes	LVRTC aktivitātes
1.	PMLP nodod informāciju par jaunās (izgatavojamās) eID kartes turētāju	LVRTC datus pierēģistrē savā DB un atgriež piešķirto eID kartes numuru un sertifikāta turētāja lauka informāciju.
2.	PMLP pieprasa sertifikātus reģistrētai kartei	LVRTC atgriež izsniegtos sertifikātus.
3.	PMLP pieprasa kartes aktivizēšanu	LVRTC savā pusē aktivizē karti un kartē esošos sertifikātus. LVRTC atgriež tikai kļūdu, ja aktivizācija nav bijusi veiksmīga.
4.	PMLP veic ar eID karti saistītas informācijas atjaunošanu	LVRTC savā pusē veic informācijas atjaunošanu. LVRTC atgriež tikai kļūdu, ja informācijas atjaunošana nav bijusi veiksmīga.
5.	PMLP pieprasa sertifikātu apturēšanu, atjaunošanu vai anulēšanu	LVRTC savā pusē veic pieprasīto sertifikātu statusa maiņu. LVRTC atgriež tikai kļūdu, ja statusa maiņa nav bijusi veiksmīga.
6.	PMLP informē par kartes atsaukšanu	LVRTC savā pusē atzīmē karti kā nederīgu. LVRTC atgriež tikai kļūdu, ja kartes statusa maiņa nav bijusi veiksmīga.

Attiecībā uz šo datu apmaiņu, veidojot jauno kvalificētu uzticamības pakalpojumu platformu, tiks veiktas papildus izstrādes starpniekvides (middleware) izveidei datu apmaiņai starp LVRTC un PMLP, lai nodrošinātu abu sistēmu salāgošanu, laika gaitā mainoties versijām vienā no pusēm.

3.4. Tiesiskais regulējums uzticamības pakalpojumu nodrošināšanā eID karšu turētājiem un citos ar projektu saistītos jautājumos

Satiksmes ministrija kā LVRTC kapitāldaļu turētājs, VARAM kā par elektroniskās pārvaldes darbību un attīstību Latvijā atbildīgā institūcija, kā arī sadarbības partneri, nodrošina, ka uz projekta īstenošanas pabeigšanas brīdi ir apstiprināts tiesiskais regulējums, kas nosaka projekta

ietvaros izveidotās vai attīstītās informācijas sistēmas vai izveidotā elektroniskā pakalpojuma darbību un lietošanu.

3.4.1. ES normatīvais regulējums

Eiropas parlamenta un Padomes 2014. gada 23. jūlija regula (ES) Nr. 910/2014 par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK jeb eIDAS regula tiek piemērota no 2016. gada 1. jūlija.

eIDAS ir svarīgākais un būtiskākais normatīvais regulējums, kas nodrošina tiesisku attiecību veidošanu elektroniskajā vidē nacionālā un ES līmenī. Līdz ar eIDAS spēkā stāšanos, nacionālie likumdošanas akti vai plānotie likumprojekti ir jāizvērtē ciešā kontekstā ar eIDAS prasībām un no tās izrietošajiem piemērošanas aktiem. No eIDAS ietvertajām jomām Latvijas likumdošanā noteikts tikai elektroniskais paraksts un tā kā eIDAS spēkā stāšanās būtiski maina jomu regulējošos nacionālos normatīvos aktus un produktus, jānosaka regulējums jomām, kuras līdz šim netika regulētas. Līdz ar eIDAS regulu paveras iespējas arī pārrobežu sadarbībai, e-pakalpojumu izmantošanai un savstarpējai elektroniski parakstītu dokumentu aprītei starp ES valstīm. Valstij ir jānodrošina, lai Latvijā radītie pakalpojumi tiek atzīti starptautiskā mērogā, kā arī ir jārada apstākļi un rīki, lai iedzīvotāji, uzņēmumi un valsts pārvaldes iestādes var izmantot savas valsts elektroniskās identifikācijas līdzekļus piekļuvei sabiedriskajiem pakalpojumiem citās ES valstīs. Atbilstoši eIDAS regulai 11. Maijā 2017. gadā ir veiktas izmaiņas Elektronisko dokumentu likumā, mainot sadaļas, kas ir pretrunā vai ko jau regulē eIDAS.

3.4.2. Personu apliecināšanu dokumentu likums

Personu apliecināšanu dokumentu likuma (turpmāk – Likums) 5.panta ceturtnā daļa nosaka, ka personas apliecināšanā iekļauj informāciju elektroniskā formā, kas nepieciešama personas apliecināšanas turētāja elektroniskai identitātes pārbaudei, kā arī droša elektroniskā paraksta radīšanai. Uz Likuma pamata izdoto Ministru kabineta 2012.gada 21.februāra noteikumu Nr.134 “Personu apliecināšanu dokumentu noteikumi” (prot. Nr.10 34.§) 32.punkts nosaka, ka, ja personas apliecināšanā ir iekļaujami sertifikāti personas elektroniskai identitātes apliecināšanai, kā arī droša elektroniskā paraksta radīšanai, persona piesakās uzticama sertifikācijas pakalpojumu sniedzēja – valsts akciju sabiedrības “Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs” – sniegtajiem sertifikācijas pakalpojumiem. Līdz ar to normatīvajos aktos ir noteikts, ka sertifikācijas pakalpojumus personas apliecināšanai turētājam sniedz LVRTC.

3.4.3. Grozījums Elektronisko identifikācijas karšu koncepcijā

Gluži tāpat kā uz fizisko vidi, arī uz elektronisko vidi ir attiecināms valsts pienākums nodrošināt tādu tiesisko regulējumu, kas nepieciešams tiesiskās noteiktības un attiecību starp valsti un personām un personu starpā regulēšanai. Elektronisko identifikācijas karšu koncepcija (apstiprināta ar 2010. gada 10.februāra Ministru kabineta rīkojumu Nr.62, prot. Nr.2 26.§) (eID karšu koncepcija) nosaka eID kartei šādas funkcijas:

- Personu apliecināšanu un ceļošanas dokuments Eiropas Savienības teritorijā;
- personas elektroniskās identifikācijas un autentifikācijas līdzeklis elektronisko pakalpojumu saņemšanai;

- e-paraksta radīšanas (lietošanas) līdzekļu nesējs.

Lai nodrošinātu vienas no eID karšu svarīgākajām pamatfunkcijām – personas identitātes un gribas apliecināšana elektroniskajā vidē, nepārtrauktību, 2016. gada 1. septembrī tika pieņemts lēmums izdarīt Grozījumu Elektronisko identifikācijas karšu koncepcijā (apstiprināts ar 2016. gada 1. septembra Ministru kabineta rīkojumu Nr. 497, prot. Nr. 43 29. §), papildinot eID karšu koncepciju ar punktu, kas uzdod PMLP noslēgt deleģēšanas līgumu ar LVRTC par sertifikācijas pakalpojumu piegādi elektronisko identifikācijas karšu (personas apliecību) izsniegšanas nodrošināšanai, paredzot, ka līguma darbības termiņš ir 10 gadi.

Minētie grozījumi būtībā nozīmē valsts uzdotu uzdevumu LVRTC arī turpmāk nodrošināt eID kartēs iekļautos sertifikācijas pakalpojumus un pildīt citus UPS pienākumus - nodrošināt ne tikai eID kartē iekļaujamo autentifikācijas, paraksta un šifrēšanas sertifikātu izsniegšanu un pārvaldību, bet arī nodrošināt eID elektroniskās identifikācijas shēmas attīstību un uzturēšanu atbilstoši regulā Nr. 910/2014 noteiktajām prasībām tā, lai tā varētu tikt iekļauta ES uzticamības sarakstā un nākotnē kļūtu izmantojama Latvijas iedzīvotājiem, uzņēmējiem un iestādēm piekļuvei citu ES valstu publiskajiem e-pakalpojumiem.

4. Projekta ieguldījums SAM rezultātu rādītājos un projekta sociālekonomiskā indikatīvā lietderība

4.1. Ieguldījums SAM rezultāta rādītāju sasniegšanā

Projekts “E-identitātes un e-paraksta risinājumu attīstība” veicinās darbības programmā “Izaugsme un nodarbinātība” noteiktā SAM “Nodrošināt publisko datu atkalizmantošanas pieaugumu un efektīvu publiskās pārvaldes un privātā sektora mijiedarbību” to mērķu un iznākuma rādītāju sasniegšanu, kas saistīti ar iedzīvotāju un komersantu izmantoto e-pakalpojumu pieaugumu, jo plānotā tehnoloģiskā platforma un attiecīgie pakalpojumi tiks uzlaboti izmantošanai valsts, pašvaldības institūcijās un privātajā sektorā kā pamats e-pakalpojumu vides elektronisko lietotāju autentifikācijai, dokumentu aizsardzībai (laika zīmogošanai) un citu pakalpojumu nodrošināšanai.

E-identitātes un e-paraksta risinājuma attīstība privātpersonām - eID turētājiem – padarīs pieejamus e-veselība, e- vēlēšanas, e-adrese, u.c. projektus, kuros e-identitāte pati par sevi nav pakalpojums, bet gan veids, kā saņemt publiskos pakalpojumus.

Projekta rezultāts sniegs ieguldījumu šādu 2.2.1. SAM rezultātu rādītāju sasniegšanā:

- iedzīvotāju īpatsvars, kas izmanto e-pakalpojumus sadarbībai ar valsts un pašvaldību institūcijām;
- komersantu īpatsvars, kas izmanto e-pakalpojumus sadarbībai ar valsts un pašvaldību institūcijām.

Tabula 11 Projekta iznākuma rādītāji

Rādītāja nosaukums	Plānotā vērtība		Mērvienība
	starpvērtība	gala vērtība	
Pilnveidoti darbības procesi	6	13	darbības procesi
Informācijas sistēmu platformas	1	1	informācijas sistēmu platforma

4.2. Sociālekonomiskais indikatīvais lietderīgums

E-identitātes un e-paraksta risinājumu attīstības projekts ir vērst uz kvalificētu uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem platformas izstrādi un piemērošanu eIDAS regulas prasībām. Īstenojot to, radīsies būtiski sociālekonomiskie ieguvumi gan valsts iestādēm, gan sabiedrībai kopumā.

Projektam tika noteikti šādi sociālekonomiskie ieguvumi:

- Palielinoties sabiedrības uzticībai drošai e-videi, palielināsies arī e-pakalpojumu gadījumu skaits un autentifikācijas ar eID kartēm gadījumu skaits. Projekta pārskata periodā, t.i. līdz 2026. gadam, kopējie ieguvumi sasniegs **69.60 milj. EUR** (ietaupījums sabiedrībai, valsts iestādes klātienēs apmeklējumu aizstājot ar e-pakalpojumu un iestāžu ietaupījums klātienēs klientu apkalpošanā);
- Kopējais ieguvums no centralizētas drošas autentifikācijas platformas eID karšu turētājiem pārskata periodā aprēķināts aptuveni **11.65 milj. EUR** (ietaupījums no

izmaksām, kuras rastos sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem, izstrādājot individuālos drošas autentifikācijas risinājumus);

- Ieguvums sabiedrībai no papildus elektroniski parakstītajiem dokumentiem projekta pārskata perioda ietvaros veido **4.60 milj. EUR** (ietaupījums, samazinot papīra dokumentu apriti).

Ieguvumu kopsumma ļoti būtiski pārsniedz projekta investīcijas, kas liecina par projekta augstu pievienoto vērtību un īstenošanas lietderīgumu.

Kopumā paredzēts, ka pēc projekta pilnīgas ieviešanas, projekta sociālekonomiskie ieguvumi, projekta pārskata perioda ietvaros, t.i. 10 gadu laikā pēc projekta īstenošanas, sasniegs **85.85 milj. EUR** (diskontētā vērtība), aprēķinātais ieguvums ir bez darbinieku skaita samazināšanas valsts iestādēs, jo, ņemot vērā augstāk minēto, tiek piemērots izņēmums MK noteikumiem Nr.653 15.punktā minētajiem obligātajiem ieguvumiem.

Indikatīvais projekta ieguvumu un izmaksu attiecības koeficients ir **5.58**, ekonomiskā ienesīguma norma ir **77.04%**.

Projekta izmaksu un ieguvumu indikatīvā naudas plūsma attēlota zemāk sniegtajā tabulā.

Tabula 12 Projekta izmaksu un ieguvumu indikatīvā naudas plūsma

		Gads	0 / 1 2014-2017	2 2018	3 2019	4 2020	5 2021	6 2022	7 2023	8 2024	9 2025	10 2026	Kopā
1. Naudas plūsmas pozīcijas													
1.1.	Sociālekonomiskie ieguvumi	EUR	0	0	0	5 195 941	11 241 594	14 093 186	17 065 601	20 347 469	23 800 631	27 564 701	119 309 123
1.2.	Finanšu ieguvumi	EUR	0	750 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000	15 950 000
1.3.	Sociālekonomiskie un finanšu ieguvumi	EUR	0	750 000	1 900 000	7 095 941	13 141 594	15 993 186	18 965 601	22 247 469	25 700 631	29 464 701	135 259 123
1.4.	Sociālekonomiskie zaudējumi	EUR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.5.	Finanšu izmaksas	EUR	(2 912 716)	(3 557 795)	(1 262 264)	(1 281 261)	(1 855 657)	(1 313 149)	(4 932 234)	(1 379 975)	(1 363 307)	(1 415 160)	(21 273 520)
1.6.	Fiskālās korekcijas	EUR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.7.	Finanšu un sociālekonomiskās izmaksas	EUR	(2 912 716)	(3 557 795)	(1 262 264)	(1 281 261)	(1 855 657)	(1 313 149)	(4 932 234)	(1 379 975)	(1 363 307)	(1 415 160)	(21 273 520)
1.8.	Neto naudas plūsma	EUR	(2 912 716)	(2 807 795)	637 736	5 814 680	11 285 936	14 680 036	14 033 367	20 867 494	24 337 324	28 049 542	113 985 602
2. Diskontēšana													
Reālā sociālā diskonta likme		%	5.00%										
Projekta dzīves cikls		gadi	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Diskonta faktors		faktors	1.000000	0.952381	0.907029	0.863838	0.822702	0.783526	0.746215	0.710681	0.676839	0.644609	
2.1.	Diskontētie sociālekonomiskie ieguvumi	EUR	0	0	0	4 488 449	9 248 487	11 042 380	12 734 614	14 460 566	16 109 204	17 768 452	85 852 152
2.1.1.	Elektronisko pakalpojumu izmantošanas gadījumu ska	EUR	0	0	0	2 478 135	7 204 618	8 799 336	10 392 646	11 984 620	13 575 309	15 164 784	69 599 448
2.1.2.	Uzņēmumu izmaksu ietaupījums, neizmantojot savus r	EUR	0	0	0	1 917 722	1 826 402	1 739 430	1 656 600	1 577 715	1 502 585	1 431 034	11 651 489
2.1.3.	Klientu resursu ietaupījums, parakstot dokumentus ele	EUR	0	0	0	92 592	217 467	503 613	685 368	898 231	1 031 310	1 172 635	4 601 215
2.2.	Diskontētie finanšu ieguvumi	EUR	0	714 286	1 723 356	1 641 291	1 563 135	1 488 700	1 417 809	1 350 295	1 285 995	1 224 757	12 409 623
2.3.	Diskontētie sociālekonomiskie un finanšu ieguvumi	EUR	0	714 286	1 723 356	6 129 741	10 811 622	12 531 079	14 152 423	15 810 861	17 395 199	18 993 209	98 261 775
2.4.	Diskontētie sociālekonomiskie zaudējumi	EUR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.5.	Diskontētās finanšu izmaksas	EUR	(2 912 716)	(3 388 376)	(1 144 911)	(1 106 802)	(1 526 654)	(1 028 887)	(3 680 509)	(980 723)	(922 740)	(912 225)	(17 604 542)
2.6.	Diskontētās fiskālās korekcijas	EUR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.7.	Diskontētās finanšu un sociālekonomiskās izmaksas	EUR	(2 912 716)	(3 388 376)	(1 144 911)	(1 106 802)	(1 526 654)	(1 028 887)	(3 680 509)	(980 723)	(922 740)	(912 225)	(17 604 542)
2.8.	Diskontētā neto naudas plūsma	EUR	(2 912 716)	(2 674 091)	578 445	5 022 939	9 284 968	11 502 192	10 471 914	14 830 138	16 472 459	18 080 985	80 657 233
3. Pieņēmumu definēšana finanšu analīzes veikšanai													
			<i>Nediskontēti</i>	<i>Diskontēti</i>									
3.1.	Sociālekonomiskie ieguvumi		119 309 123	85 852 152									
3.2.	Finanšu ieguvumi		15 950 000	12 409 623									
3.3.	Sociālekonomiskie un finanšu ieguvumi		135 259 123	98 261 775									
3.4.	Sociālekonomiskie zaudējumi		0	0									
3.5.	Finanšu izmaksas		(21 273 520)	(17 604 542)									
3.6.	Fiskālās korekcijas		0	0									
3.7.	Finanšu un sociālekonomiskās izmaksas		(21 273 520)	(17 604 542)									
3.8.	Neto naudas plūsma		113 985 602	80 657 233									
4. Rādītāju aprēķināšana													
4.1.	Ekonomiskā neto pašreizējā vērtība (ENPV)		80 657 233										
4.2.	Ekonomiskā ienesīguma norma (ERR)		77,044%										
4.3.	Ieguvumu un izmaksu attiecība (B/C)		5.58										

5. Projekta darbības, laika plāns un izmaksas

5.1. Projekta darbības un to rezultāti

Nr. p.k.	Projekta darbība	Projekta darbības apraksts	Rezultāts (iznākums)	Rezultāts skaitliskā izteiksmē		Iesaistītie partneri
				Skaitis	Mērvienība	
1.	Projekta vadība	<p>Projekta vadība ietver sevī šādus darbus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekta mērķu un rezultātu noteikšana un apstiprināšana ar uzņēmuma vadību. • Projekta nodevumu izstrāde un projekta laika plāna izstrāde, resursu novērtējums. • Administratīvais un koordinējošā komunikācija un sarakste ar projektā iesaistītajām pusēm. • Projekta risku pārvaldība. • Projekta vadības grupas un projekta uzraudzības padomes darba organizēšana un vadīšana • Projekta finanšu plūsmas plānošana uzturēšana un kontrole; • Publisko iepirkumu organizēšana projekta darbību īstenošanai; • Ar projektu saistītās dokumentu aprites organizēšana. 	Īstenots projekts	1	projekts	Nav

Nr. p.k.	Projekta darbība	Projekta darbības apraksts	Rezultāts (iznākums)	Rezultāts skaitliskā izteiksmē		Iesaistītie partneri
				Skaitis	Mērvienība	
2	Projekta publicitāte	Projekta ietvaros tiks veikts šāds publicitātes darbu komplekss: <ul style="list-style-type: none"> • Informatīvās plāksnes izvietošana; • Pagaidu informatīvā stenda uzstādīšana; • Regulārā informācijas par projektu publicēšana www.lvrta.lv Aktuālā informācija tiks izvietota ne retāk kā reizi pusgadā	Nodrošināta atbilstoša publicitāte	1	komplekts	Nav
A.	<u>Kvalificētas uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem pamata infrastruktūras risinājuma un atbalsta infrastruktūras izvēle, piegāde, uzstādīšana, ieviešana, audits, kvalitātes kontrole</u>					
3.	Iepirkuma dokumentācijas izstrāde	Darbības ietvaros tiks veikti šādi uzdevumi: <ul style="list-style-type: none"> • iepirkuma nolikuma un tehniskās specifikācijas izstrāde; • iepirkuma izsludināšana. Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi.	Izstrādāta iepirkuma dokumentācija; Izsludināts iepirkums	1 1	Dokumentu paka Iepirkums	Nav
4.	Iepirkuma procedūra	Darbības ietvaros tiks veikti šādi uzdevumi: <ul style="list-style-type: none"> • Iepirkuma veikšana; • Līguma noslēgšana ar izvēlēto piegādātāju. Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi.	Līgums ar piegādātāju noslēgts	1	Līgums	Nav

Nr. p.k.	Projekta darbība	Projekta darbības apraksts	Rezultāts (iznākums)	Rezultāts skaitliskā izteiksmē		Iesaistītie partneri
				Skaitis	Mērvienība	
5.	Core pamatsistēmas darbināšanas fizisko iekārtu iegāde un instalācija	Darbības ietvaros tiks iegādātas sistēmu darbināšanai nepieciešamās infrastruktūras iekārtas (serveri, operētājsistēmu licences, HSM, u.tml.) pamatsistēmas (Core) platformai, rezerves un datu kopēšanas (Backup) vajadzībām. Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi.	Iegādātas infrastruktūras iekārtas	1	Infrastrukturā komplekts	Nav
6.	Core pamatsistēmas programnodrošinājums, vides sagatavošana un instalācija:					
6.1.	Core pamatsistēmas programmatūra un licences	Apakšdarbības ietvaros tiks iegādāts programnodrošinājums sertifikācijas pakalpojumu sniegšanai, t.sk. laikzīmogošanas serviss, sertifikātu statusa serviss, sertifikātu izsniegšanas serviss, reģistrācijas un sertifikātu pārvaldības serviss. Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi.	Iegādāta Core pamatsistēma	1	Informācija sistēma	Nav
6.2.	eID webservisa izstrāde un ieviešana eID	Apakšdarbības ietvaros tiks veikti šādi uzdevumi: <ul style="list-style-type: none"> eID webservisa izstrāde; eID webservisa ieviešana. Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un	eID webserviss pieejams izmantošanai	1	Serviss	Nav

Nr. p.k.	Projekta darbība	Projekta darbības apraksts	Rezultāts (iznākums)	Rezultāts skaitliskā izteiksmē		Iesaistītie partneri
				Skaitis	Mērvienība	
		centralizētas informācijas sistēmas izveidi.				
6.3.	Core pamatsistēmas dokumentācijas izstrāde, audits	<p>Apakšdarbības ietvaros tiks veikti šādi uzdevumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Core pamatsistēmas dokumentācijas izstrāde; • Core pamatsistēmas audits. <p>Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi.</p>	<p>Izstrādāta tehniskā dokumentācija;</p> <p>Veikts audits;</p>	1 1	<p>Dokumentācijas komplekts;</p> <p>Audits</p>	Nav
7.	Dokumenta apstrādes servisa ieviešana	<p>Serviss ietvers parakstīšanu un pārbaudi.</p> <p>Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi.</p>	Serviss pieejams izmantošanai	1	serviss	Nav
8.	Kvalificētu uzticamības pakalpojumu nodrošināšanas atbalsta servisu ieviešana (t.sk., bet ne tikai, parakstīšanas aplikāciju atbalsta servisi, autentifikācijas serviss, datu un pakalpojumu uzskaites servisi)	<p>Darbības ietvaros tiks izstrādāta t.sk. integrācijas un drošas autentifikācijas saskarne, integrācija ar ārējām atbalsta informācijas sistēmām un servisiem, datu migrācija. Kā arī atvērto datu kopu definēšana un publicēšana sabiedrībai atvērto datu formā. Projekta ietvarā tiks sagatavoti un nodoti šādi klasifikatori: 1) CRL - atsaukto sertifikātu saraksts, kas satur visu atsaukto sertifikātu sērijas numurus, saraksta derīguma termiņu; 2) OCSP - (Online certificate status protocol) - respondera parakstīta atbilde par konkrēta pieprasītā sertifikāta statusu;</p>	Atbalsta servisu komplekts pieejams izmantošanai	1	Atbalsta servisu komplekts	Nav

Nr. p.k.	Projekta darbība	Projekta darbības apraksts	Rezultāts (iznākums)	Rezultāts skaitliskā izteiksmē		Iesaistītie partneri
				Skaitis	Mērvienība	
		3) LDAP - katalogā tiek publicēti sertifikāti, kuru publicēšanai ir piekritis to īpašnieks. LDAP (Direktoriju vieglpiekļuves protokols) kataloga veidā, lai trešajām pusēm (vismaz valsts pārvaldes institūcijām un pašvaldībām) tiks nodrošināta iespēja bezsaistē identificēt eID kartes turētāju. Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi.				
9.	ID karšu turētājiem pieejama kvalificētu uzticamības pakalpojumu lietotāju saskarne	Darbības ietvaros tiks izstrādāta kvalificētu uzticamības pakalpojumu lietotāju saskarne Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi.	Saskarne pieejama izmantošanai	1	saskarne	Nav
10.	Sertifikācijas pakalpojumu sniedzēja dokumentu parakstīšanas un pārbaudes rīks	Darbības ietvaros tiks izstrādāts Sertifikācijas pakalpojumu sniedzēja dokumentu parakstīšanas un pārbaudes rīks. Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi.	Sertifikācijas pakalpojumu sniedzēja dokumentu parakstīšanas un pārbaudes rīks	1	rīks	Nav
11.	Programmatūras pielāgošana, integrācija ar ārējām informācijas sistēmām un servisiem	Darbības ietvaros tiks veikta eID karšu personalizācijas programmatūras pielāgošana,	eID karšu personalizācijas programmatūra integrēta ar ārējām informācijas	1	Saskarņu kopa	PMLP

Nr. p.k.	Projekta darbība	Projekta darbības apraksts	Rezultāts (iznākums)	Rezultāts skaitliskā izteiksmē		Iesaistītie partneri
				Skaitis	Mērvienība	
		integrācija ar ārējām informācijas sistēmām un servisiem. Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi.	sistēmām un servisiem			
B.	<u>eID karšu personalizācijas infrastruktūras izvēle, piegāde, uzstādīšana, ieviešana un kvalitātes kontrole</u>					
12.	Iepirkuma dokumentācijas izstrāde	Darbības ietvaros tiks veikti šādi uzdevumi: <ul style="list-style-type: none"> Iepirkuma nolikuma un tehniskās specifikācijas izstrāde; Iepirkuma izsludināšana. Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi. Šo darbību veic tikai PMLP.	Izstrādāta iepirkuma dokumentācija; Izsludināts iepirkums	2 2	Dokumentu paka Iepirkums	PMLP
13.	Iepirkuma procedūra	Darbības ietvaros tiks veikti šādi uzdevumi: <ul style="list-style-type: none"> Iepirkuma veikšana; Līguma noslēgšana ar izvēlēto piegādātāju. Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi. Šo darbību veic tikai PMLP.	Līgums ar piegādātāju noslēgts	2	Līgums	PMLP

Nr. p.k.	Projekta darbība	Projekta darbības apraksts	Rezultāts (iznākums)	Rezultāts skaitliskā izteiksmē		Iesaistītie partneri
				Skaitis	Mērvienība	
14.	eID karšu personalizācijas risinājuma iegāde	Darbības ietvaros tiks veikta eID karšu personalizācijas risinājumu iegāde un uzstādīšana. Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi. Šo darbību veic tikai PMLP.	Uzstādītas eID karšu personalizācijas iekārtas	1	Personalizācijas risinājumu komplekts	PMLP
15.	Šifrēšanas iekārtu iegāde	Darbības ietvaros tiks iegādātas tīkla HSM iekārtas. Minētā projekta darbība attiecināma uz 13 darbības procesu pilnveidi un centralizētas informācijas sistēmas izveidi. Šo darbību veic tikai PMLP.	Iegādātas HSM iekārtas	3	HSM iekārtas	PMLP

5.2. Projekta darbību īstenošanas laika grafiks

Tabula 13 Projekta darbību īstenošanas laika grafiks

Nr.p.k.	Darbības nosaukums	Projekta īstenošanas laika grafiks (ceturkšņos)*																	
		2016				2017				2018				2019				2020	
		1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.
1.	Projekta vadība	P	P	P	P	P	P	P	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.	Projekta publicitāte					P	P	P	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
A	Kvalificētas uzticamības pakalpojumu eID karšu turētājiem pamata infrastruktūras risinājuma un atbalsta infrastruktūras izvēle, piegāde, uzstādīšana, ieviešana, audits, kvalitātes kontrole																		
3.	Iepirkuma dokumentācijas izstrāde	P	P																

5.3. Projekta izmaksu sadalījums

Kopējās E-Identitātes un e-paraksta risinājuma attīstības projekta izmaksas:

Tabula 14 Kopējās projekta izmaksas

	Finansējuma avots	2017	2018	2019	2020	Kopā, EUR	%
1	ERAF finansējums	1 098 314.31	1 438 910.04	344 600.64	57 596.00	2 939 421	85
2	Projekta īstenotāja finansējums	166 168.49	268 999.03	14 832.48	0	450 000	15
3	Valsts budžeta dotācija	27 651.68	-15 073.73	45 979.40	10 164.00	68 721	
4	Pašvaldības budžets	0	0	0	0	0	0
5	Kopējās izmaksas	1 292 134.48	1 692 835.34	405 412.52	67 760.00	3 458 142	100

Kvalificēta uzticamības pakalpojumu sniedzēja LVRTC izmaksas Projekta ietvaros attīstīto risinājumu uzturēšanai veido eID pamata infrastruktūras uzturēšana (autentifikācijas un droša elektroniskā paraksta sertifikātu nodrošināšana eID kartē), integrācijas risinājumu uzturēšana, attīstība un e-pakalpojumu sniedzēju atbalsts un gala lietotāju dokumentu parakstīšanās un pārbaudes risinājumu uzturēšana, attīstība un lietotāju atbalsts. Kopējās uzturēšanas izmaksas veido **2 299 000 EUR** gadā.

Tabula 15 Kopējās uzturēšanas izmaksas

Nr.p.k.	Nepieciešamās IKT risinājuma uzturēšanas izmaksas	2020	2021	2022	Kopā, EUR
1.	Izmaksas, kas saistītas ar eID pamata infrastruktūras uzturēšanu	1 210 000	1 210 000	1 210 000	3 630 000
2.	Integrācijas risinājumu uzturēšana, attīstība un e-pakalpojumu sniedzēju atbalsts	425 920	425 920	425 920	1 277 760
3.	Gala lietotāju dokumentu parakstīšanās un pārbaudes risinājumu uzturēšana, attīstība un lietotāju atbalsts	663 080	663 080	663 080	1 989 240
	Kopējās uzturēšanas izmaksas	2 299 000	2 299 000	2 299 000	6 897 000

6. Projekta organizācija

Projekta pārvaldības organizācija atspoguļota Ilustrācija 7.

Ilustrācija 7 Projekta organizācijas shēma

Projekta pārvaldībā iesaistīti šādi dalībnieki:

- Projekta uzraudzības padome – starpinstitucionālā vadības līmeņa struktūra, kuras sastāvā ir Satiksmes ministrijas un Iekšlietu ministrijas, LVRTC un PMLP vadība, par programmu atbildīgais VARAM pārstāvis, kuriem saistoši jautājumi tiek izskatīti Projekta padomē. Projekta uzraudzības padomes uzdevums ir izvērtēt un risināt ar projekta īstenošanu saistītus jautājumus, ko Projekta padomē izskatīšanai iesniegusi projekta valde, kā arī citi būtiski ar projekta vadību un īstenošanas progresu saistīti jautājumi, kur nepieciešami lēmumi, un kas nav atrisināmi projekta valdes līmenī. Projekta padome uzrauga projekta valdes darbu.
- Projekta valde – projekta pārvaldības struktūra, kuras sastāvā ietilpst LVRTC valdes priekšsēdētājs, LVRTC valdes loceklis, Infrastruktūras Attīstības departamenta direktors, Komercedepartamenta direktors, sertifikācijas pakalpojumu biznesa virziena vadītājs, nozares eksperti. Projekta valdes sēdēs tiks izvērtēta projekta vadītāja sniegtā informācija, kā arī analizēta projekta ieviešanas gaita, nepieciešamas izmaiņas projekta aktivitāšu ieviešanā. Projekta valde ir pakļauta Projekta padomei. Projekta padome ir tiesīga iecelt Projekta valdē pārstāvjus no PMLP un VARAM vadības (personas, kuras deleģētas šī projekta realizācijas nodrošināšanas kontrolei). Projekta valdes uzdevums ir Nodrošināt ar projekta ieviešanu saistītu lēmumu pieņemšanu un izpildi.

Projekta komandas lomas attēlotas Tabula 16.

Tabula 16 Piedāvātais projekta komandas modelis

Loma	Piezīmes
Projekta vadītājs (projekta pārvaldītājs)	Nodrošina projekta izpildi, ieviešanu
Projekta vadītāja asistents (Projekta koordinators)	Gatavo nepieciešamos dokumentus un citas atskaites projekta laikā.
Sertifikācijas pakalpojumu biznesa virziena vadītājs	Nodrošināt apakšprojektu nodevumu piegādi, nodrošināt klientu lietojamības pēctecību, komunikāciju un darbu koordināciju ar PMLP projekta ietvaros, nodrošināt sadarbību ar piegādātāju portāla izstrādei un ieviešanai, izstrādāt un piegādāt darba plūsmas visiem nepieciešamiem pakalpojumiem, īpašu uzsvāru veltot jaunievedumam mobilai funkcionalitātei.
Projekta finansists	Nodrošina korektu finanšu uzskaites ievērošanu saskaņā ar ERAF nosacījumiem
Iepirkumu speciālists un jurists	Veic līgumu u.c. dokumentu sastādīšanu, pārbaudi, juridisko risku analīzi, mazināšanu. Nodrošina iepirkumu atbilstību ERAF un normatīvajām prasībām, iepirkumu dokumentācijas sagatavošanu. Darbus veic viens darbinieks
Risinājumu attīstības vadītājs	Nodrošina un pārrauga risinājuma uzstādīšanas darbu un pielāgošanu biznesa procesiem atbilstoši eIDAS regulai. Koordinē tehnisko komunikāciju ar piegādātāju, risina projekta tehnisko risku jautājumus.
Sistēmanalītiķis	nodrošina risinājuma atbilstību biznesa procesiem no tehniskā viedokļa, sistēmu un moduļu saderību, atbalsta darbos, kas skar sistēmas darbību
Biznesa procesu analītiķis	nodrošināt projekta ieviešanas atbalstu pakalpojumu darba plūsmu izstrādē, nosakot biznesa procesus, portāla ieviešanas izstrādē, sistēmu un moduļu ieviešanā, kas tieši un netieši skar klientu apkalpošanu
Informācijas sistēmas testētājs, IT speciālists	nodrošina atbalstu risinājuma konfigurēšanā un uzstādīšanā visos nepieciešamajos projekta apakšprojektos, testē sistēmu pieņem piegādes no izstrādātāja, piedalās akceptēšanas kritēriju izstrādē

Projekta mērķu realizācijai ir paredzēts šāds projekta realizācijas partneru modelis:

- LVRTC – izveido un akreditē jaunu kvalificētu uzticamības pakalpojumu platformu, kas atbilst jaunajām eIDAS regulas prasībām, nodrošina tās darbināšanu un apkalpošanu, kā arī nodrošina nepieciešamo elektronisko sertifikātu veidošanu un citu saistīto pakalpojumu (piem., dokumentu parakstīšanas un pārbaudes programmatūru vai

dokumentu parakstīšanas vidi u.c. saistīto programmatūru) nodrošināšanu, kas tiek iekļauti eID personas identifikācijas kartēs;

- PMLP – veic eID karšu izgatavošanu, elektronisko sertifikātu iestrādi tajās un šo karšu izsniegšanu iedzīvotājiem, tādējādi uzņemoties atbildību par pakalpojuma "Personas apliecības (eID kartes) izsniegšana" nodrošināšanu.

Projekta iesniezējs

VAS "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs"

Valdes priekšsēdētājs Edmunds Beļskis

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.